

Tommi Hynynen

SOSIAALINEN MEDIA OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
TIETOJENKÄSITTELYTIETEIDEN LAITOS
2014

TIIVISTELMÄ

Hynynen, Tommi

Sosiaalinen media oppimisympäristönä

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2014, 37s.

Tietojärjestelmätiede, kandidaatintutkielma

Ohjaaja: Moilanen, Panu

Sosiaalinen media on muuttanut tapojamme työskennellä, kommunikoida, tuottaa ja jakaa tietoa. Sosiaalinen media on tullut viime vuosien aikana perinteisten verkko-oppimisympäristöjen rinnalle, sillä sosiaalisen median luonteeseen kuuluu yhteisöissä toimiminen sekä tiedon jakaminen ja rakentaminen. Tämä kirjallisuuskatsauksena toteutettu tutkielma selvittää miten sosiaalinen media poikkeaa perinteisistä verkko-oppimisympäristöistä ja kuinka sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää opetuksessa.

Tutkimustuloksena todetaan, että sosiaalisen median palvelut mahdollistavat tiedon, tuotosten ja tehtävien helpomman jakamisen opiskelijoiden kesken sekä mahdollistavat yhdessä työskentelemisen paremmin kuin suljetut verkko-oppimisympäristöt. Tämän lisäksi yksilön ja ryhmän vuorovaikutuksen sekä yhteisen työskentelyn suunnittelemisen ja ohjaaminen saattaa helpottua sosiaalisen median välineillä.

Toisaalta sosiaalisen median opetuskäyttöön liittyy useita haasteita esimerkiksi tietosuojan ja käyttöehtojen muodossa. Lisäksi monen sosiaalisen median palvelun käyttö hajauttaa osallistumisen useaan palveluun jotka eivät välttämättä ole yhteydessä toisiinsa. Monen palvelun käyttöönotto, hallinta ja käytäntöjen muodostaminen saattaa olla työlästä koulutuksen tarjoajille.

Asiasanat: sosiaalinen media, verkko-oppimisympäristö, verkko-oppiminen

ABSTRACT

Hynynen, Tommi

Social media as a learning platform

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2014, 37 p.

Information Systems, Bachelor's Thesis

Supervisor: Moilanen, Panu

Social media has changed the way we work, communicate, produce and distribute information. Social media has become alongside the traditional e-learning environments, because nature of social media relies on idea that users share knowledge and build content. This literature review introduces how social media differs from traditional virtual learning environments and how social media can be used in teaching purposes.

The research result indicates that social media services enable easier sharing of knowledge, documents and tasks between the students and allows working together better than the closed virtual learning environments. It is also noticed that individual and group interaction as well as planning and controlling collaborative working may be facilitated by social media tools.

There are also challenges that come along with it, such as the countless privacy policies and terms of services. Using multiple social media services decentralize participation to a number of services that are not necessarily connected with each other. Implementation, governance and policing of multiple social media services may be a daunting task for educators.

Keywords: social media, virtual learning environment, e-learning

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
SISÄLLYS.....	4
KUVIOT	5
1 JOHDANTO.....	6
2 VERKKO-OPPIMINEN JA VERKKO-OPPIMISYMPÄRISTÖT	8
2.1 Oppimisympäristö käsitteenä.....	9
2.2 Verkko oppimisympäristönä	10
2.3 Verkko-opetus ja -oppiminen lyhyesti.....	11
3 SOSIAALINEN MEDIA	14
3.1 Sosiaalinen media käsitteenä	14
3.1.1 Web 2.0.....	14
3.1.2 Sisältö	16
3.1.3 Yhteisö.....	17
3.2 Sosiaalisen median palvelut.....	17
3.2.1 Blogipalvelut.....	18
3.2.2 Wikit ja muut yhteistyöpalvelut	19
3.2.3 Mediapalvelut.....	20
3.2.4 Viestintä - ja yhteisöpalvelut.....	21
4 SOSIAALISEN MEDIAN OPETUSKÄYTTÖ.....	23
4.1 Sosiaalisen median opetuskäytön vahvuudet.....	26
4.2 Sosiaalisen median opetuskäytön haasteet.....	27
5 YHTEENVETO	30
LÄHTEET	33

KUVIOT

KUVIO 1 Sosiaalisen median kolmiomalli (Kangas ym., 2007, s. 11)	16
KUVIO 2 Perinteinen verkko-oppimisympäristö ja sosiaalisen median verkko-oppimisympäristö (Pönkä, Impiö & Vallivaara, 2012, s. 32)	26

1 Johdanto

Tietokoneavusteista yhteisöllistä oppimista (Computer-Supported Collaborative Learning, CSCL) alettiin tutkia jo 1980-luvulla. Teoria perustuu nykyisin vallitsevaan yhteisöllisen oppimisen (Collaborative Learning, CL) oppimiskäsitykseen ja sillä viitataan prosessiin, jossa kaksi tai useampi henkilö oppii tai pyrkii oppimaan yhdessä (Dillenbourg 1999). Vuosikymmenen lopulla luotiin ensimmäisiä verkko-oppimisympäristöjä joiden tarkoitus oli tukea tätä teoriaa. Kanadalainen tietokoneavusteinen oppimisympäristö CSILE (Computer Supported Intentional Learning Environment) oli yksi ensimmäisistä luokan sisäiseen lähiverkkoon pohjautuvista verkko-oppimisympäristöistä. CSILE -ympäristön periaatteena oli antaa opiskelijoille mahdollisuus tuottaa yhteiselle alueelle keskenään tuotoksia yhteisesti työstettäväksi. Ympäristössä painotettiin enemmän yhteisöllistä oppimista kuin pelkkää yksilön omaa tiedonrakentelua. (Nevgi & Tirri, 2003). Nämä ensimmäiset verkko-oppimisympäristöt (Virtual Learning Environment, VLE) tarjosivat mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen, tiedon rakenteluun, tutkimiseen ja sekä ajatusten vaihtoon yhdessä kommunikoimalla. Tämän perusajatuksen pohjalta alkoi internetin kehittymisen myötä syntyä useita muita verkko-oppimisympäristöjä, joista Suomessa tällä hetkellä yleisimmin käytössä ovat Moodle, Pedanet, Fronter, Optima Discendum ja Opit. (Heino ym., 2011; Nevgi & Tirri, 2003; Mäkitalo & Wallinheimo, 2012).

Sosiaalinen media mahdollistaa myös monin tavoin yhteisöllisen oppimisen, sillä monet sosiaalisen median palvelut keskittyvät käyttäjien välisen vuorovaikutuksen tukemiseen. Tästä syystä sosiaalinen media on tullut viime vuosien aikana perinteisten verkko-oppimisympäristöjen rinnalle, sillä sosiaalisen median luonteeseen kuuluu yhteisöissä toimiminen sekä tiedon jakaminen ja rakentaminen. (Pönkä, Impiö ja Vallivaara, 2012). Sosiaalisen median palvelujen avulla voidaan rakentaa pedagoginen kokonaisuus, jos oppilaitoksella ei ole käytössään omaan tarkoitukseen suunniteltua verkko-oppimisympäristöä (Mäkitalo & Wallinheimo 2012). Sosiaalisen median opetuskäytössä on yleensä kyse siitä, että opettaja suunnittelee ja rakentaa sosiaalisen median palveluista verkko-oppimisympäristön. Sosiaalisen median luonteen mukaisesti, verkko-

oppimisympäristössä kaikki voivat olla sisällöntuottajia ja sisällönkäyttäjiä sekä samaan aikaan opettajia ja oppilaita. Sosiaalinen media mahdollistaa ympäristön joka on avoin, yhteisöllinen ja vuorovaikutteinen. (Niinimäki & Tenno, 2010; Niinimäki & Tenno, 2009).

Sosiaalisen median opetuskäyttö on ollut myös viime vuosina monien tutkimusten kohteena, sekä opetushallituksen oppimisympäristöjen kehittämishankkeiden rahoituksen kohteena. Esimerkiksi opetushallituksen rahoittama sosiaalinen media yleissivistävässä koulutuksessa SoMy-koordinointihanke, jonka on tarkoitus tukea sosiaalisen median pedagogisia kehittämishankkeita esi-, perus- ja lukiokoulutuksessa sekä taiteen perusopetuksessa (Opetushallitus, 2013; SOMY-koordinointihanke, 2014). Lisäksi Opetushallituksen syksyllä 2012 toteuttaman 2147 opettajaa kattaneen kyselytutkimuksen perusteella 25 % opettajista kertoi hyödyntäneensä sosiaalista mediaa opetustyössään (Oksanen & Koskinen, 2012; Oksanen, 2012).

Tässä kirjallisuuskatsauksessa tutkitaan miksi verkko-oppimisympäristöjä on lähdetty kehittämään ja minkälaisista sosiaalisen median palveluista voidaan koota verkko-oppimisympäristö tai käyttää opettamisen tukena. Mitä näiden käyttäminen vaatii, mitä haasteita näistä syntyy ja mitä mahdollista lisäarvoa nämä tuovat oppimiseen verrattuna perinteisiin verkko-oppimisympäristöihin.

Tutkimusongelma muodostuu tässä tutkielmassa seuraavanlaisista kysymyksistä: *”Miten sosiaalinen media poikkeaa perinteisistä verkko-oppimisympäristöistä? Miten sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää opetuksessa? Millaisia haasteita sosiaalinen media tuo opetukseen?”*

Tutkimusongelmaa lähestytään määrittelemällä ensin luvussa kaksi käsite oppimisympäristö ja sen ulottuvuudet sekä esittelemällä verkko-opetuksen ja -oppimisen kehitystä. Kolmannessa luvussa tutustutaan yleisimpiin sosiaalisen median määritelmiin ja sen eri ilmenemismuotoihin. Lisäksi luvussa esitellään yleisimpiä sosiaalisen median palvelun tyyppejä ja kuinka niitä voidaan soveltaa kirjallisuuden pohjalta pedagogisesti. Neljännessä luvussa käsitellään sosiaalisen median opetuskäyttöä ja kuinka sosiaalinen media verkko-oppimisympäristönä poikkeaa perinteisistä verkko-oppimisympäristöistä. Lopuksi kartoitetaan sosiaalisen median opetuskäytön vahvuuksia ja haasteita. Viimeisessä luvussa esitetään tutkielman yhteenvedo.

2 VERKKO-OPPIMINEN JA VERKKO-OPPIMISYMPÄRISTÖT

”Mikä tekee ympäristöstä oppimisympäristön? Onko olemassa ympäristöjä, jotka eivät voisi olla oppimisympäristöjä?” Näitä kysymyksiä alettiin pohtia opetushallinnossa 2000-luvulla tieto- ja viestintäteknikan (TVT) opetuskäytön lisääntyessä runsaasti. (Mikkonen, Vähähyyppä & Kankaanranta, 2012) Oppimisympäristö-käsitettä on käytetty hyvin erilaisissakin merkityksissä. Esimerkiksi perinteinen luokkatila on oppimisympäristö, mutta yhtäläillä käsitteellä kuvataan erilaisia paikkoja, tiloja, yhteisöjä, teknologioita, välineitä tai toimintatapoja jotka edistävät oppimista. Tietotekniikan opetuskäytön kehittämisen yhteydessä oppimisympäristö-käsite liitetään yleensä tietoteknisiin oppimisympäristöihin. (Mikkonen, Vähähyyppä & Kankaanranta, 2012). Määritelmä on tarkoituksella väljä ja epämääräinen, koska muuttuvia käytäntöjä on vaikea kuvata perinteisin termein (Manninen, 2003). Termiä oppimisympäristö ei myöskään voida täysin määritellä etukäteen, sillä oppimisen tulokset ja oppimistehtävät ovat osa oppimisympäristöä (Dillenbourg, 1999). Helpoiten oppimisympäristö voidaan ymmärtää kokonaisuutena, johon kuuluu opettajan ja opiskelijoiden lisäksi esimerkiksi opetusmateriaalit ja -välineet (Meisalo, Sutinen & Tarhio 2000). Oppiminen ei kuitenkaan tapahdu oppimisympäristössä itsestään, vaan oppiminen vaatii opiskelijalta aktiivista osallistumista prosessiin (Mononen-Aaltonen 1999).

Oppimisympäristö -käsite liitetään usein verkko-oppimiseen ja tästä syystä käsitteiden määrittely on olennaista verkko-oppimisympäristöjen myöhemmän arvioinnin ja vertailun kannalta. Tässä luvussa käsitellään lyhyesti oppimisympäristö-käsitettä ja sen ulottuvuuksia, sekä verkkopohjaisten oppimisympäristöjen suhdetta laajempaan oppimisympäristöajatteluun. Lisäksi luvun lopussa käsitellään lyhyesti verkko-opetuksen ja -oppimisen kehitystä, sekä niiden eri muotoja.

2.1 Oppimisympäristö käsitteenä

Opetussuunnitelman sijaan syntyi 1990-luvulla käsite oppimisympäristö, joka on syntynyt kuvaamaan perinteisestä opettajajohtoisesta luokka- ja kurssipohjaisesta opetuksesta poikkeavia koulutusikäntäntöjä (Nevgi & Tirri, 2003). Oppimisympäristössä opettajan rooli muuttuu tiedon jakajasta tukihenkilöksi ja organisaattoriksi opetuksen korostaessa ongelmakeskeisyyttä oppiainekeskeisyyden sijaan. Sekä opiskelijan oma aktiivisuus että itseohjattu opiskelu korostuu opiskelun tapahtuessa, ainakin osittain simuloitussa tai autenttisisessa reaalimaailman tilanteessa. Opiskelu oppimisympäristössä on kokonaisvaltainen ja pitkäkö prosessi, jossa opiskelijoilla on mahdollisuus olla suoraan vuorovaikutuksessa opittavan asian kanssa. (Manninen, 2003).

Oppimisympäristö koostuu sosiaalisesta, fyysisestä, teknisestä ja didaktisesta ulottuvuudesta. Sosiaalinen ulottuvuus tarkoittaa esimerkiksi vuorovaikutusta, ryhmän roolia, keskinäisen kunnioituksen, yhteistyön ja mielihyvän ilmapiiriä. Fyysinen ulottuvuus kuvaa kuinka erilaiset tilaratkaisut edistävät tai estävät oppimista. Näihin tilaratkaisuihin voidaan laskea esimerkiksi valaistuksen, istuimien mukavuuden, tuolien ja pöytien asettelun merkitys tilasuunnittelussa. Erilaisten opetusteknologioiden myötä puhutaan myös teknisestä ulottuvuudesta, johon voidaan sijoittaa esimerkiksi välineiden helppokäyttöisyys, nopeus, edullisuus ja luotettavuus. Viimeinen oppimisympäristön osatekijä, didaktinen ulottuvuus tarkoittaa didaktista lähestymistapaa, jonka varaan oppiminen ja opetus on rakennettu. Keskiössä ovat erilaiset oppimateriaalit, oppimisen tuki sekä didaktiset ja pedagogiset haasteet. Vasta didaktinen ulottuvuus tekee ympäristöstä oppimisympäristön. (Manninen & Pesonen, 1997; Manninen, 2003).

Manninen (2003) luokittelee oppimisympäristöt perustyyppeihin, joihin kuuluu avoin tai suljettu, kontekstuaalinen ja verkkopohjainen oppimisympäristö. Avoin oppimisympäristö on käsitteenä hieman kulunut, koska käsite on vakiintunut yleiskielessä ja koulutusorganisaatioissa eräänlaisena epämääräisenä ”positiivissävytteisenä” yleiskäsitteenä, jonka avulla on voitu perustella lähes mitä tahansa kehittämishanketta. Useimpien määritelmien mukaan avoin oppimisympäristö on sellainen, jossa pyritään saamaan aikaan optimaalinen joustavuus ajan, paikan, menetelmien, toteutustapojen ja oppisisältöjen suhteen. Peruseriaate on, että opiskelu tapahtuu omaehtoisesti ja muuttuu opiskelijakeskeiseksi perinteisen opettaja- ja oppilaitoskeskeisyyden sijasta. Suljetussa oppimisympäristössä opiskelu on sidottu tiettyyn aikaan, paikkaan, menetelmiin ja opiskelutahti on ennalta määrätty. Merkittävää mallin osalta on se, että oppimisympäristö voi olla samanaikaisesti avoin jonkin osatekijän suhteen, mutta samanaikaisesti suljettu muiden osatekijöiden osalta. Esimerkiksi itseopiskelukurssit ovat monesti ajan ja paikan osalta joustavia, mutta oppisisällöiltään enakkoon määriteltyjä ja kaikille samoja.

Kontekstuaaliseen eli todelliseen toimintaympäristöön sijoittuvan oppimisympäristön käsitteen on tuonut esille Matikaisen ja Mannisen (2003) mu-

kaan Antti Kauppi (1993). Perusajatuksena on oppimisen ja opettamisen siirtäminen suljetuista luokkahuoneista todellisiin ympäristöihin. Samalla siirrytään opetussuunnitelma-ajattelusta oppimisympäristöajatteluun, jossa oppisisältökeskeisyys korvataan ongelmakeskeisyydellä ja tentit soveltavilla, todellisiin ongelmatilanteisiin liittyvillä tehtävillä, kuten kauppaostosten alennusprosenttien laskemiseen liittyvillä tehtävillä.

Verkkopohjainen oppimisympäristö on toteutettu tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Sen katsotaan muodostuvan pääsääntöisesti hypertekstirakenteista, hypermediasta, keskustelualueista ja muista vuorovaikutuskanavista joiden avulla voidaan päästä käsiksi esimerkiksi oppimateriaaleihin. Myös erilaisia tietokoneavusteisia opetusohjelmia ja multimediasovelluksia voidaan pitää oppimisympäristöinä. (Manninen, 2003).

2.2 Verkko oppimisympäristönä

Tietotekniikan opetuskäytön kehittämisen yhteydessä oppimisympäristö-käsite liitetään ennen kaikkea tietotekniisiin oppimisympäristöihin (Mikkonen, Vähähyyppä & Kankaanranta, 2012). Näistä tietoverkkopohjaisista oppimisympäristöistä (Silkelä, 2004) käytetään monesti termejä virtuaalinen oppimisympäristö (Dillenbourg 2000), verkkopohjainen oppimisympäristö (Manninen, 2003; Silkelä, 2004; Matikainen, 2008), verkko-oppimisympäristö (Nevgi & Tirri, 2003), oppimisalusta, moniviestinvälitteinen oppimisympäristö (Tella & Mononen-Aaltonen, 2001), opetus- tai oppimisympäristö painotuksesta riippuen.

Manninen (2003) määrittelee verkkopohjaiselle oppimisympäristölle neljä toteutustasoa:

1. Verkkopohjainen oppimisympäristö kalvopankkina ja informaatiovarastona: Internettiä käytetään luentokalvojen levityskanavana ja siten perinteistä lähiopetusta tukevana välineenä.
2. Verkkopohjainen oppimisympäristö verkostona: Korostetaan tietoverkkojen tarjoamia kommunikaatiotasoja ja reaaliaikaisen informaation saatavuutta.
3. Verkkopohjainen oppimisympäristö rakenteena: Oppimista ja opiskelua tukeva verkkosivujen hypertekstirakenne, eli linkkien ja rakenteiden avulla voidaan tuottaa ohjaavia itseopiskeluun soveltuvia oppimateriaaleja ja siten ohjata oppimisprosessia.
4. Verkkopohjainen oppimisympäristö virtuaaliluokkana: Korostetaan teknisen ratkaisun avulla rakennettua luokkahuoneen tai oppilaitoksen vertauskuvaa. Tavallisimpia toimintoja tai elementtejä ovat verkkomateriaalit, keskustelut, tehtävät, tiedostojen jakaminen, linkit ja kalenterit. (Matikainen, 2008).

Toteutustasot voidaan käsittää sisäkkäisinä siten, että neljännen tason toteutus voi pitää sisällään muut tasot eli ”kalvopankin”, oppimista tukevan ja ohjaavan

hypertekstirakenteen sekä vuorovaikutuskanavan. Alemman tason sovellukset eli internettiin sijoitettu oheismateriaali on teknisen osaamisen, ylläpidon ja ohjelmistojen kannalta kevyitä toteutustapoja. Ylemmän tason sovellukset vaativat yleensä teknisen sekä didaktisen erityisosaamisen hankkimista ja ylläpitoa. Toisaalta oppimisympäristön laatu ja vaikuttavuus lisääntyy siirryttäessä ylemmän tason ratkaisuihin. (Matikainen, 2008).

Ylemmän tason "virtuaaliluokista" käytetään yleensä käsitettä virtuaalinen oppimisympäristö, joka on verkko-opettamiseen tarkoitettu kokonaisvaltainen ratkaisu. Virtuaaliset oppimisympäristöt sisältävät valmiit välineet verkkokurssien valmistamiseen ja osallistujien vuorovaikutukseen. Virtuaalisista oppimisympäristöistä löytyy yleensä tehtäviä, materiaalia, työkaluja vuorovaikutukseen, arviointeja, kalenteri ja osallistujalista. Virtuaaliset oppimisympäristöt ovat yleensä integroitua oppilaitosten käyttäjähallintoon, eli vain käyttäjiksi tunnistetut pääsevät käsiksi järjestelmään tallennettuihin oppimateriaaleihin. Suomessa tunnetuimpia virtuaalisia oppimisympäristöjä ovat Moodle, Optima Discendum, Fronter ja Microsoft Sharepoint Learning Kit. (Mäkitalo & Wallinheimo, 2012; Jermann. Soller & Lesgold, 2004).

Nevgin ja Tirrin (2003) mukaan verkko-oppimisympäristö (engl. virtual learning environment, VLE) tarjoaa lyhemmän tavan ilmaista saman asian kuin verkkopohjainen, virtuaalinen tai verkkoperustainen oppimisympäristö. Verkko-oppimisympäristöllä tarkoitetaan yleisesti opiskelijoille ja opettajille yhteistä virtuaalista toimitilaa jonka tavoitteena on tukea oppimista ja opettamista. Laajimmillaan verkko-oppimisympäristö voi tarkoittaa verkkokurssien luomaa kokonaisuutta, jossa myös opintoneuvontapalvelut sekä opetuksen tukipalvelut ovat toteutettu verkon avulla. Verkko-oppimisympäristö sisältää yleensä seuraavia ominaisuuksia:

- teksteistä, grafiikasta ja multimedialta rakentuvan hypertekstirakenteista oppimateriaalia
- samanaikaista sekä eriaikaista kommunikaatiota videokeskustelun, chatin tai keskustelufoorumien avulla
- verkossa olevien materiaalien säilytyksen, hallinnoinnin ja ylläpidon.

Kuten tässä luvussa kävikin ilmi, verkko-oppimisympäristö on käsitteenä monitahoinen ja se voidaan jaotella monen kriteerin kautta. Jatkossa tässä tutkielmassa tullaan selkeyden vuoksi käyttämään käsitettä verkko-oppimisympäristö puhuttaessa tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntävästä oppimisympäristöstä.

2.3 Verkko-opetus ja -oppiminen lyhyesti

Etäopetus on kehittynyt jo 1800-luvulla alkaneesta kirjeopetusmallista nykyiseen tietoverkkojen välityksellä toteutettuun opetukseen. Perinteisessä kirjeopetuksessa viestintä oli yleensä vain yksisuuntaista opiskelijoihin kohdistuvaa viestintää, jossa opettaja jäi etäiseksi. Teknologian kehittyessä etäopetukseen

tulivat mukaan radion ja television opetusohjelmat. Aluksi näitä välineitä käytettiin vain yksisuuntaiseen viestintään, mutta vähitellen niitä kehitettiin osaksi oppimisympäristöä. Vasta internetin kehityttyä avautuivat uudenlaiset mahdollisuudet välittää videota, kuvaa ja ääntä sisältävää oppimateriaalia. Samalla mahdollistui monipuolinen vuorovaikutteisuus opettajan ja opiskelijoiden välille, aikaisemman yksisuuntaisen viestinnän sijaan. (Nevgi & Tirri, 2003; Immonen, 2003). Monesti verkko-opetus ja oppiminen ymmärretäänkin verkkoteknologian välityksellä tapahtuvaksi etäoppimiseksi. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että ilman oppimisyhteisön tukea ja opettajan ohjausta verkossa etäopiskelu johtaa monesti tavanomaista oppimista heikompiin tuloksiin. (Hakkarainen, 2001). Verkkoteknologian avulla monipuolisempi ja joustavampi mahdollisuus vuorovaikutukseen johti 80-luvulla laajaan tutkimukseen tietokoneavusteista yhteisöllistä oppimisesta (Computer-Supported Collaborative Learning, CSCL) (Dillebourg, 1999).

Tietokoneavusteinen yhteisöllinen oppiminen perustuu nykyisin vallitsevaan yhteisölliseen oppimisen (collaborative learning, CL) oppimiskäsitykseen, jonka Dillebourg (1999) määrittelee tilanteeksi, jossa kaksi tai useampi ihminen oppii tai pyrkii oppimaan yhdessä. Yhteisöllinen oppiminen edellyttää opiskelijoilta osallistumista yhteiseen toimintaan, tiedon jakamista ja rakentamista, sekä ajatusten vaihtoa yhdessä keskustelemalla (Nevgi & Tirri, 2003). Mannisenmäen (2003) mukaan yhteisöllisen oppimisen ajatus on johdettu yhteistoiminnallisen oppimisen (co-operative learning) teoriasta ja monesti collaborative sekä co-operative learning on suomennettu yhteistoiminnalliseksi oppimiseksi. Mannisenmäki (2003) toteaa, että nämä käsitteet on syytä erottaa toisistaan, sillä käsitteet eroavat toisistaan yksittäisten jäsenten roolin ja osallistumisen osalta.

Yhteistoiminnallisessa oppimisessä tehtävät jaetaan jäsenten kesken ja jokainen on vastuussa omasta osuudestaan. Ryhmän tulos on riippuvainen siitä kuinka jokainen jäsen hoitaa vastuunsa. Yhteisöllisessä oppimisessä jokainen ryhmän jäsen yrittää yhdessä saavuttaa yhteisen tavoitteen ja prosessissa painottuu enemmän varsinainen oppimisprosessi kuin yksilöiden oppimistavoitteet. (Dillebourg 1999; Mannisenmäki, 2003). Toisin sanoen, tavoite ja sen saavuttaminen tekee oppimisesta yhteisöllistä, eikä pelkkä yhteistyö tai työnjako (Kalliala & Toikkanen, 2012).

Ensimmäiset tietokoneavusteiseen yhteisölliseen oppimiseen perustuvat verkko-oppimisympäristöt kehitettiin 80-luvun lopulla. Yksi näistä oli Marlene Scardamalian ja Carl Bereiterin Kanadassa Toronton kouluihin kehittämä luokan sisäiseen lähiverkkoon perustuva verkko-oppimisympäristö, CSILE (Computer Supported Intentional Learning Environments). CSILE -ympäristön periaatteena oli antaa opiskelijoille mahdollisuus tuottaa yhteiselle alueelle keskenkäisiä tuotoksia yhteisesti työstettäväksi. Ympäristössä painotettiin enemmän yhteisöllistä oppimista kuin yksilön omaa tiedonrakentelua. (Nevgi & Tirri, 2003). Vuonna 1996 kehitettiin WebCSILE, joka mahdollisti pääsyn CSILE-tietokantoihin verkkoselaimella. Myöhemmin vuonna 1997 julkaistiin kaupallinen versio CSILE-verkko-oppimisympäristöstä, nimeltään Knowledge Forum. (Lehtinen ym. 2000).

Nämä ensimmäiset verkko-oppimisympäristöt (engl. virtual learning environment, VLE) tarjosivat mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen, tiedon rakenteluun, tutkimiseen ja sekä ajatusten vaihtoon yhdessä kommunikoimalla. Tämän perusajatuksen pohjalta alkoi internetin kehittymisen myötä syntyä useita muita verkko-oppimisympäristöjä, joista Suomessa tällä hetkellä yleisimmin käytössä ovat Moodle, Pedanet, Fronter, Optima Discendum ja Opit (Heino ym., 2011; Nevgi & Tirri, 2003; Mäkitalo & Wallinheimo, 2012).

Verkko-oppimisympäristöt sisältävät yleensä välineitä osallistujien aktiivisuuden seuraamiseen, oppimistehtävien palautusajanjakson asettamiseen sekä etätentti-toiminnon. Tämän lisäksi esimerkiksi Moodle-oppimisympäristöstä löytyy pikaviestintä, tehtävien arviointi, monivalintatehtävät, keskustelufoorumi, wiki, kysely ja sanastoja. Lisäksi tuotteeseen on saatavilla satoja lisäosia joiden avulla oppimisympäristöä voidaan muokata omiin tarpeisiin sopivimmaksi. Teknisesti verkko-oppimisympäristöt ovat kokoelma toisiinsa integroitua valmiita välineitä verkkokurssien rakentamiseen, mutta samoja ratkaisuja voidaan tuottaa myös erillisten palvelujen kautta. (Mäkitalo & Wallinheimo, 2012).

Sosiaalinen media on tullut viime vuosien aikana perinteisten verkko-oppimisympäristöjen rinnalle, sillä sosiaalisen median luonteeseen kuuluu yhteisöissä toimiminen sekä tiedon jakaminen ja rakentaminen (Pönkä, Impiö ja Vallivaara, 2012). Sosiaalisen median palvelujen avulla voi myös rakentaa pedagogisen kokonaisuuden, mikäli jos oppilaitoksella ei ole käytössään omaan tarkoitukseen suunniteltua verkko-oppimisympäristöä (Mäkitalo & Wallinheimo 2012). Sosiaalisen median opetuskäyttö on ollut viime vuosina monien tutkimusten kohteena, sekä opetushallituksen oppimisympäristöjen kehittämishankkeiden rahoituksen kohteena. Esimerkiksi opetushallituksen rahoittama sosiaalinen media yleissivistävässä koulutuksessa SoMy-koordinoitihanke, jonka on tarkoitus tukea sosiaalisen median pedagogisia kehittämishankkeita esi-, perus- ja lukiokoulutuksessa sekä taiteen perusopetuksessa (Opetushallitus, 2013; SOMY-koordinoitihanke, 2014). Lisäksi Opetushallituksen syksyllä 2012 toteuttaman 2147 opettajaa kattaneen kyselytutkimuksen perusteella 25 % opettajista kertoi hyödyntäneensä sosiaalista mediaa opetustyössään (Oksanen & Koskinen, 2012; Oksanen, 2012).

Sosiaalista mediaa, sen muotoja ja käyttökohteita opetuksessa käsitellään tarkemmin seuraavassa luvussa.

3 SOSIAALINEN MEDIA

Sosiaalinen media on mielenkiintoinen tutkimuskohde, sillä se tuo verkkoteknologiat aikaisempaa tiiviimmäksi osaksi arkielämää ja yleistyessään lisää teknologian käyttöä sekä käyttäjiä. Tilastokeskuksen (2013) tuoreimman julkistuksen mukaan 85 % 16-89 -vuotiaasta väestöstä käytti internetiä säännöllisesti vuonna 2013. Suomalaisista 75-89-vuotiaista jopa 27 % oli internetin käyttäjiä. Opetusministeriön nuorisobarometrin (2009) 1900 henkilöä kattaneen kyselyn 15-29 -vuotiaista vastaajasta vain kolme ilmoitti, ettei käytä internetiä. Tällä hetkellä on vaikea kuvitella, että näistä internetiä käyttävistä vastaajista kukaan olisi voinut välttyä sosiaalisen median käyttämiseltä. Näiden tilastotietojen valossa onkin nähty tärkeäksi pohtia, miten opetuksessa ja oppimisessa tulisi hyödyntää esimerkiksi sosiaalisen median ja internetin mahdollisuuksia yhä enemmän.

Ongelmaksi kuitenkin muodostuu se, miten sosiaalinen media määritellään ja mitkä internetin palvelut lasketaan sosiaaliseksi mediaksi. Vaikka sosiaalista mediaa on tutkittu paljon, niin silti sille ei löydy yhtä kaiken kattavaa määritelmää. Tästä syystä tässä luvussa tutustutaan yleisimpiin määritelmiin ja sosiaalisen median eri ilmenemismuotoihin. Lisäksi tässä luvussa esitellään, minäkalaisia sosiaalisen median palveluja voidaan käyttää verkkooppimisympäristönä. Mitä näiden käyttäminen vaatii, mitä haasteita näistä syntyy ja mitä mahdollista lisäarvoa nämä tuovat oppimiseen verrattuna perinteisiin verkko-oppimisympäristöihin.

3.1 Sosiaalinen media käsitteenä

3.1.1 Web 2.0

Monesti puhuttaessa sosiaalisesta mediasta, siihen liitetään Tim O'Reillyn vuonna 2005 lanseeraama käsite Web 2.0. Käsite viittaa tietokoneohjelmista tuttuihin versioihin, mutta siirtymä verkon uuteen kehitysversioon on kyseen-

alainen (Matikainen, 2008). Hintikan (2007) mukaan Web 2.0 on pääasiassa katkokäsite, jonka alle on koottu internetin yksittäisiä evoluutiopolkua. Voidaan sanoa Web 2.0 olevan kokoelma uusia verkkopalveluja sekä ansainta- ja toimintamalleja, vanhoja tekniikoita ja havaittuja muutossuuntia, jotka eivät välttämättä liity toisiinsa millään tavalla. Osa näistä tekniikoista on kehitetty jo kauan ennen käsitettä Web 2.0, mutta näitä pystyttiin hyödyntämään vasta verkkoyhteyksien nopeuksien ja palvelintallennustilojen kasvettua suuremmiksi. Näistä tekniikoista hyvänä esimerkkinä Youtuben kaltaiset mediapalvelut jotka vaativat nopeita yhteyksiä ja suurta palvelintallennustilaa. (Hintikka, 2007). Internetin kehittäjä Sir Tim Berners-Lee (2006) onkin kritisoinut monesti internetin jakamista versionumeroihin ja on todennut, että ”Web 2.0 on hölynpölyä, sillä kukaan ei edes tiedä mitä se tarkoittaa ja kaikki sen yhteydessä käytetyt tekniikat ovat olleet olemassa jo ”Web 1.0:n” ajoista lähtien”. Toisaalta Berners-Lee näkee kuitenkin käsitteeseen Web 2.0 liittyvät blogit, wikit ja muut sisällön jakamiseen tarkoitettut palvelut mielenkiintoisina sekä verkon tulevaisuuden kannalta hyvinä asioina.

Vaikka Web 2.0 -käsitettä käytetään monesti varsinkin englannin kielessä synonyyminä sosiaalisesta mediasta, termillä kuitenkin yleensä kuvataan erityisesti teknologioita, jotka mahdollistavat sosiaalisen median tuottamisen ja jakamisen internetissä (Kangas, Toivonen & Bäck, 2007). VTT:n sosiaalisen median liiketoimintamalleja koskevassa tutkimuksessa, varsinainen sosiaalinen media määritelläänkin seuraavasti:

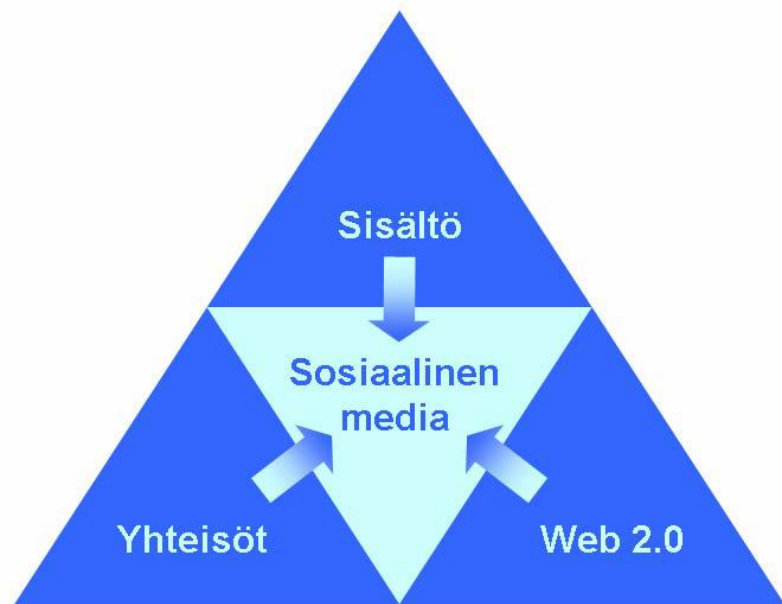
Sosiaalinen media rakentuu sisällöstä, yhteisöistä ja Web 2.0-teknologioista. Sosiaalinen media tarkoittaa sovelluksia, jotka perustuvat joko kokonaan käyttäjien tuottamaan sisältöön tai joissa käyttäjien tuottamalla sisällöllä ja käyttäjien toiminnalla on merkittävä rooli sovelluksen tai palvelun arvon lisääjänä. (Kangas, Toivonen & Bäck 2007, s. 14)

Tässä esiintyvä kolmiomalli, jonka mukaan sosiaalinen media koostuu sisällöistä, yhteisöistä ja teknologioista on keskeinen lähde myös Jussi-Pekka Erkkolan Pro Gradu -työssä, jossa hän määrittelee sosiaalisen median seuraavasti:

Sosiaalinen media on teknologiasidonnainen ja rakenteinen prosessi, jossa yksilöt ja ryhmät rakentavat yhteisiä merkityksiä sisältöjen, yhteisöjen ja verkkoteknologioiden avulla vertais- ja käyttötuotannon kautta. Samalla sosiaalinen media on jälkiteollinen ilmiö, jolla on tuotanto- ja jakelurakenteen muutoksen takia vaikutuksia yhteiskuntaan, talouteen ja kulttuuriin. (Erkkola, 2008, s. 83)

Erkkolan määritelmää sosiaalisesta mediasta on myöhemmin käytetty monissa suomalaisissa sosiaalista mediaa käsittelevissä kirjoituksissa. Esimerkiksi Kallialan ja Toikkasen Sosiaalinen media opetuksessa -kirjassa (2012) Erkkolan määritelmä sosiaalisesta mediasta on tiivistetty vielä helpommin ymmärrettäväksi. Sosiaalinen media on ”prosessi, jossa yksilöt ja ryhmät rakentavat yhteisiä merkityksiä sisältöjen, yhteisöjen ja verkkoteknologioiden avulla”.

Kaikista näistä yleisesti käytettävistä määritelmistä löytyy selkeästi samoja piirteitä ja kolme sosiaalisen median ydinkäsitettä: sisältö, yhteisö ja teknologia (Web 2.0). Sosiaalisen median ympärillä olevat ydinkäsitteet ovat esitetty tarkemmin seuraavassa kuviossa (kuvio 1).

KUVIO 1 Sosiaalisen median kolmiomalli (Kangas ym., 2007, s. 11)

Aikaisempien määritelmien ja ydinkäsitteiden perusteella voidaan sanoa, että Web 2.0 on ryhmä teknologioita, joiden tehtävä on tarjota toimiva ympäristö sosiaalisen median toteuttamiselle yhdessä käyttäjien tuottaman sisällön ja yhteisöjen kanssa. (Kangas ym., 2007). Näitä teknologioita ja palveluja ovat esimerkiksi, blogit, wikit, yhteisöpalvelut, yhdistelmäpalvelut, virtuaalimaailmat ja keskusteluohjelmat (Lee & McLoughlin, 2010). Näihin tutustutaan myöhemmin tarkemmin tässä tutkielmassa.

3.1.2 Sisältö

Sisällöllä on merkittävä rooli sosiaalisen median osana ja yleensä tämä sisältö on kuvia, videoita, musiikki tai tekstiä (Kangas ym., 2007). Sosiaalisen median sisällöllä viitataan käyttäjien yhdessä tuottamaan ja kuluttamaan sisältöön. Kallialan ja Toikkasen (2012) mukaan sisällöntuotannon muotoja on useita ja yleensä sosiaalisen median sisältö jaetaan:

- käyttäjien tuottamaan ja jakamaan sisältöön (user generated content, community created content)
- vertaistuotantoon (peer production) jossa jokainen käyttäjä tuottaa pienen osuuden kokonaisuudesta
- käyttötuottoon (produsage; producing + usage), eli sisällön ja käytön sekoittumiseen

- sosiaalisessa mediassa verkon käyttäjät eivät ole enää vain kuluttajia, vaan voivat olla myös samalla sisällön tuottajia. Tästä Kalliala ja Toikkanen (2012) käyttää termiä, tuottaja-kuluttaja (prosumer: producer + consumer). Tämän lisäksi voidaan puhua pro-harrastajista (proam: professional + amateur), jotka harrastukseksi tekevät ammattitason tuottajia.

Suurin osa sosiaalisen median sisällöstä tuotetaan ja jaetaan ilmaiseksi, sekä tuottajana voi olla periaatteessa kuka tahansa (Matikainen, 2008). Tästä syystä esimerkiksi Andrew Keen (2007) on kritisoinut sosiaalisen median avulla syntyvää valtavaa sisältömäärää sekä tämän sisällön huonoa laatua. Keenin mukaan verkossa on vähemmän kulttuuria, vähemmän luotettavia uutisia ja koko internet on hyödyttömän tiedon kaaos. Tämä on melko kärjistetty näkemys, mutta samalla hyvä muistutus medialukutaidon ja mediakasvatuksen tarpeellisuudesta.

3.1.3 Yhteisö

Sosiaalisen median yhteisöllisyydellä voidaan viitata esimerkiksi kollektiiviseen yhdessäoloon (yhteisö- ja viestintäpalvelut), sisällön tuottamiseen ja jakamiseen (blogit), avoimen lähdekoodin ohjelmistojen kehittämiseen ja laajojen aineistokokonaisuuksien kollektiiviseen tuottamiseen (wikit) (Hintikka 2007). Sosiaalisessa mediassa yhteisöt syntyvät monesti rekisteröitymällä haluamaansa palveluun ja kenellä tahansa on mahdollisuus olla yhteisön jäsen, sekä julkaista sisältöä palvelussa. Toisin kuin perinteisissä medioissa, joissa yhteisöjen kokoaminen ja sisällön julkaiseminen on johdettua. (Laitinen & Rissanen, 2007). Sosiaalisen median yhteisöllisyydessä merkittävää on myös se, että mitä useampi käyttäjä palvelua käyttää, sitä hyödyllisemmäksi palvelu muodostuu (Anderson, 2007).

Sosiaalinen media voidaan Kankaan, Toivosen ja Bäckin (2007) mukaan tiivistää verkkopalveluiksi, jotka perustuvat joko kokonaan käyttäjien tuottamaan sisältöön tai joissa käyttäjien tuottamalla sisällöllä sekä toiminnalla on merkittävä rooli palvelun arvon lisääjänä. Sosiaalista mediaa tuottavat yhteisöt, jotka muodostuvat yksilöistä jotka tuottavat sisältöä samaan palveluun. Käyttäjinä voi sen sijaan olla yksilöitä, jotka eivät ole yhteisön varsinaisia jäseniä, vaan vain hyödyntävät palvelun tarjoamaa sosiaalista mediaa.

3.2 Sosiaalisen median palvelut

Tässä luvussa esitellään yleisimpiä sosiaalisen median palvelun tyyppisiä ja kuinka niitä voidaan soveltaa kirjallisuuden pohjalta pedagogisesti. Esimerkkinä käytetään välillä joitakin suurimpia ja suosituimpia eri sosiaalisen median palvelujen tyypeistä. Mutta kovinkaan tarkasti kaikkia palveluja ei esitellä, sillä

sosiaalisen median palvelut muuttuvat jatkuvasti, sekä uusia syntyy ja kuolee päivittäin. Tutuimpia ja pitkäikäisimpiä esimerkkejä sosiaalisen median palveluista ovat: blogit, wikit, linkkien ja uutisten jakopalvelut, medianjakopalvelut ja yhteisöpalvelut (Anderson 2007; Kalliala & Toikkanen, 2012). Monia luvussa esiteltäviä sosiaalisen median tyyppisiä työkaluja löytyy kaupallisista oppimisympäristöistä ja tarkoitus on esitellä palveluja joilla voidaan kirjallisuuden perusteella koota oppimisympäristö tai käyttää opettamisen tukena. Opetushallituksen kyselytutkimuksen (n=2147) perusteella 25 % opettajista kertoi hyödyntäneensä sosiaalista mediaa opetustyössään ja pedagogisessa käytössä suosituimpia palvelutyyppisiä olivat wikit- ja muut yhteistyöpalvelut, mediapalvelut, yhteisöpalvelut ja blogipalvelut. Yli puolet sosiaalista mediaa työssään käyttäneistä opettajista kertoi käyttäneensä näitä palveluja. Harvinaisempia palveluja olivat linkkien- ja uutisten jakopalvelut, mikroblogipalvelut sekä virtuaalimaailmat. (Oksanen, 2012; Oksanen & Koskinen, 2012).

3.2.1 Blogipalvelut

John Barger kehitti vuonna 1997 termin blogi (web-blog, blog), jolla tarkoitetaan päiväkirjamaista verkkosivua joihin kirjoittaja, bloggaaja (blogger), kirjoittaa säännöllisesti. Yleensä blogien lukijoilla on mahdollisuus kommentoida blogikirjoituksia. Blogissa kirjoitukset näkyvät kronologisessa järjestyksessä siten, että uusin kirjoitus näkyy ensimmäisenä ja vanhat kirjoitukset kommentteineen ovat tämän jälkeen luettavissa. Näiden lisäksi blogeille tunnusomaisia piirteitä ovat pysyvät verkko-osoitteet (permalink), otsikkosyötteet joiden avulla lukijat saavat tietoa blogin päivittymisestä ja blogien linkittäminen toisiin blogeihin, joka lisää blogien yhteisöllisyyttä. Tätä bloggaajien ja blogien muodostamaa yhteisöä kutsutaan blogosfääriksi (blogsphere).

Blogien kehittymisen myötä on muodostunut blogeja joiden sisältö on pääasiassa kuvia tai videoita. Blogeja joiden sisältö julkaistaan pelkästään videomuodossa, kutsutaan vlogeiksi (vlog). (Anderson, 2007). Lyhempien viestien nopeaa julkaisua varten on kehittynyt erilaisia mikroblogeja. Yleensä viestit ovat alle 160 merkkiä pitkiä ja palvelut toimivat matkapuhelimella sekä tietokoneella. Tunnetuin esimerkki mikroblogista on Twitter. (Kalliala & Toikkanen, 2012).

Opetuksessa blogia voidaan käyttää esimerkiksi kurssiblogin muodossa, jonka avulla opettaja koordinoi kurssia, tiedottaa yleisistä asioista, jakaa oppimateriaalia ja virittää keskustelua (Kalliala & Toikkanen, 2012). Toinen yleinen tapa on käyttää blogia opiskelijoiden oppimispäiväkirjana tai tehtävien palautusalustana (Koskinen 2013). Blogien avulla on mahdollista rakentaa monenlaisia oppimisympäristöjä luokansisäisistä blogeista koulujen välisiin blogeihin. Blogeissa myös korostuu vertaispalautteen saaminen, tietämyksen jakaminen ja mahdollisuus harjoitella tieteellistä argumentaatiota ja keskustelua muiden opiskelijoiden kanssa (Jäkälä & Pekkola, 2008).

Tärkeää on muistaa, että blogikeskustelu tai blogiverkosto ei synny itsensä, eikä keskustelu pelkästään keskustelun vuoksi ole järkevää vaan blogilla

tulee olla pedagoginen rooli opetuksessa. Blogien käyttäminen opetuksessa on järkevää silloin, kun sitä käytetään reflektiovälineenä tai ajattelun tukena. Tällöin on tärkeää tarjota opiskelijoille lähdemateriaalia käsiteltäväksi. (Kalliala & Toikkanen, 2012).

3.2.2 Wikit ja muut yhteistyöpalvelut

Wikit ovat blogien lisäksi ensimmäisiä sosiaalisiksi mediaksi laskettuja palveluja. Ensimmäisenä verkkopohjaisena wikipalveluna pidetään Ward Cunninghamin 1995 julkaisemaa WikiWikiWeb-sivustoa. Nimi "wiki wiki" tulee havaijin kielestä ja tarkoittaa nopeata. (Ebersbach., Glaser, & Heigl, 2005). Nykyaikaisen wiki-kulttuurin suurin toimija on Wikipedia-säätiö, jonka alaisuudessa toimivasta Wikipediasta tuli vuonna 2007 maailman suurin tietosanakirja (Kalliala & Toikkanen, 2012).

Wikien perusajatuksena on toimia verkkosivuna tai verkkosivustona jota kuka tahansa voi muokata. Wiki-sivulla on yleensä muokkaa -painike, jonka avulla pääsee muokkaamaan tai jopa poistamaan sivun sisältöä, joskus jopa ilman käyttäjätunnusta. Wiki-sivuilla harvemmin löytyy blogien kaltaista sisällön kommentointimahdollisuutta, vaikka wiki-sivustoilla on monesti erillinen keskustelualue. Muokkaus -toiminnon lisäksi wikeissä on historia -toiminto, jonka avulla pystyy seuraamaan sivun muokkaushistoriaa ja tarpeen tullen palauttamaan aiemmin luotua sisältöä sivulle. Tämän yhteistoiminnallisen muokkaamisen ansiosta kaikki näkevät aina viimeisimmän version sisällöstä ja sisältöä voidaan joustavasti kehittää haluttuun suuntaan. (Anderson, 2007; Boulos, Maramba & Wheeler 2006).

Wiki-sivustoa voi käyttää opetuksessa blogien kaltaisena tehtävien tai harjoitustöiden palautusalustana tai oppilaiden työtiloina. Varsinkin jos töitä tehdään ryhmissä, wiki-sivusto tukee yhteisöllistä työskentelyä blogia tehokkaammin. Tällöin wiki-sivusto voi toimia kurssin yhteistyöalustana ja yhteisenä tietopankkina. Wikin opetuskäytössä on kiinnitettävä huomiota tehtävänannon selkeyteen, sillä yhteisöllinen kirjoittaminen internetissä saattaa olla vaativampaa ja hitaampaa kuin perinteinen ryhmätyöskentely. Internetissä dokumentin työstämiseen liittyy palveluiden ja teknologioiden asettamia rajoituksia kommunikaatiolle. Yksi wikien opetuskäytön sovelluksista on Wikipedia -palvelun artikkelin muokkaaminen tai uuden luominen oppilastyönä siten, että se täyttää tieteelliset kriteerit. (Koskinen, 2013; Laitinen & Rissanen, 2007). Monesti Wikipedia -palvelun artikkelien informaation laatu riittää tavalliselle käyttäjälle, mutta tieteellisen tiedon kannalta siinä on monia puutteita, kuten tiedontuoton anonyymiyys, puutteelliset artikkelit ja artikkelien lähteettömyys (Hintikka, 2007).

Erilaisia internetin toimisto-ohjelmia voidaan pitää yhteisöllisen verkkokirjoittamisen seuraavana vaiheena ja wiki-sivustoja monipuolisempina vaihtoehtona. Johtava verkkoversio toimisto-ohjelmista on tällä hetkellä Google docs, joka sisältää työkalut tekstinkäsittelyyn, taulukkolaskentaan ja esitysgrafiikkaan. Näillä toimisto-ohjelmilla luodut

dokumentit ovat lähtökohtaisesti yksityisiä, mutta sisältävät yleensä mahdollisuuden kutsua muita katsomaan tai muokkaamaan dokumentteja. Yleensä näistä verkkopohjaisista toimisto-ohjelmista löytyy samankaltainen historia-toiminto kuin wiki-sivustoilta. (Kalliala & Toikkanen, 2012). Tämän lisäksi toimisto-ohjelmista löytyy monesti dokumenttien kommentointimahdollisuus sekä sisäänrakennettu chat, joiden avulla yhteisöllinen kirjoittaminen on wiki-sivustoja vuorovaikutteisempaa (Mäkitalo & Wallinheimo, 2012).

3.2.3 Mediapalvelut

Sosiaalisen median suurimpiin kasvualueisiin kuuluvat palvelut, jotka perustuvat multimedian tallentamiseen ja jakamiseen. Tunnettuja esimerkkejä ovat Youtuben (videot), Dropboxin (tiedostot) ja Flickrin (valokuvat) kaltaiset nopeita yhteyksiä ja suurta palvelintallennustilaa vaativat verkkopalvelut. (Hintikka, 2007; Anderson 2007; Koskinen, 2013). Suurten tiedostojen jakamista on tapahtunut aikaisemmin vertaisverkoissa (peer-to-peer, P2P, kuten KaZaa tai BitTorrent), mutta palvelintilan ja verkkoyhteyksien halpeneminen on mahdollistanut suurten tiedostojen jakamisen myös keskitetyiltä verkkopalvelimilta. (Laitinen & Rissanen, 2007). Lisäksi digitaalisen median tallennuslaitteiden nopea kehittyminen ja halpeneminen ovat mahdollistaneet korkealaatuisten itsekuvattujen videoiden jakamisen Youtuben kaltaisiin videopalveluihin (Anderson, 2007.) Esimerkiksi juuri Youtube-videopalveluun lisätään joka minuutti noin sadan tunnin edestä videomateriaalia (Youtube, 2014). Teknisesti tiedostojen, ohjelmistojen, äänen, kuvien ja videoiden jakamiseen tarkoitetuissa mediapalveluissa korostuvat helppokäyttöisyys, ilmaisuus ja mahdollisuus tiedostojen nopeaan jakamiseen sekä muihin verkkopalveluihin linkittämiseen. Tämän lisäksi mediajakopalveluissa on monesti mahdollisuus kommentoida sekä antaa palautetta palveluun jaetuista tiedostoista. (Laitinen & Rissanen 2007; Lee & McLoughlin, 2010).

Opetuksessa medianjakopalveluita voidaan käyttää oppi- ja ohjemateriaalien tallentamiseen ja jakamiseen sekä opetuksen elävöittämiseen ja havainnollistamiseen. Opettaja voi viedä medianjakopalveluun videoluentonsa tai muun oppimateriaalinsa ja jakaa linkin oppilailleen. (Boulos, Maramba & Wheeler 2006; Laitinen & Rissanen, 2007). Opettaja voi käyttää blogia tai wikiä median julkaisualustana tai yhteisöpalvelua julkaisukanavana. Julkaisemisessa täytyy kuitenkin ottaa huomioon tekijänoikeudet. (Koskinen, 2013). Tämän lisäksi on muistettava että opetusmateriaalia ei ole aina järkevää julkaista esimerkiksi videomuodossa, varsinkin jos sama informaatio voidaan välittää helposti tekstimuodossa tai jossain muussa kevyemmässä tiedostomuodossa (Kalliala & Toikkanen, 2012).

3.2.4 Viestintä – ja yhteisöpalvelut

Viestintä- ja yhteisöpalveluiden tarjoama yhteisöllisyys on merkittävä osa sosiaalista mediaa. Palvelujen tarkoituksena on tarjota ihmisten vuorovaikutusta helpottavia verkkoyhteisöjä ja yhteydenpitovälineitä.

Kallialan ja Toikkasen (2012) mukaan sosiaalisen median viestintäpalvelut voidaan yleensä jakaa synkroniseen ja asynkroniseen viestintään. Synkronisessa viestinnässä viestit kulkevat osapuolten välillä välittömästi: osapuolet voivat olettaa toisen lukevan ja vastaavan viestiin samalla hetkellä. Erilaiset internet-puhelut eli VOIP-puhelut (VOIP, voice-over-IP) ja pikaviestinohjelmat (IM, instant messaging / chat) ovat esimerkki synkronisesta viestinnästä sosiaalisessa mediassa.

Monilla synkronisilla viestintäpalveluilla on mahdollista lähettää tekstin ja kuvien lisäksi myös ääntä ja videokuvaa. Esimerkiksi internetpuhelupalvelu Skype tukee videopuhelua, mutta useamman osapuolen videopuhelut ovat maksullisia. Useamman henkilön videoneuvotteluja varten suunniteltuja palveluja ovat esimerkiksi Adobe Connect ja OpenMeetings. Asynkronisessa viestinnässä keskustelu ei tapahdu samaan aikaan, vaan saapuneet viestit voidaan lukea ja niihin voidaan vastata myöhemmin. Erilaiset keskusteluryhmät, perinteinen sähköposti ja mikroblogit ovat esimerkki asynkronisesta viestinnästä. (Kalliala & Toikkanen, 2012). Opetuksessa sosiaalisen median viestintäpalveluilla voidaan järjestää projektiryhmien videoneuvotteluja tai kokonaisia videoluentoja, joissa opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua keskusteluun. (Boulos, Maramba & Wheeler 2006; Kalliala & Toikkanen, 2012; Rongas, 2011).

Sosiaalisen median yhteisöpalveluilla tarkoitetaan yleensä verkkoyhteisöpalveluja kuten Facebook ja LinkedIn. Näistä puhutaan yhteisinä ja yhteisöpalveluina, mutta Kallialan ja Toikkasen (2012) mukaan tämä on hieman virheellistä, sillä lähes kaikki sosiaalisen median palvelut sisältävät yhteisöllisiä ominaisuuksia, joten heidän mielestään verkostopalvelu on kuvaavampi termi näistä palveluista. Kallialan ja Toikkasen (2012) mukaan verkostopalvelu kasvaa yhteisöksi vasta silloin kun palvelulla on oma toimintakulttuurinsa, omat tavoitteet ja vaihtuva jäsenistö joka muodostaa pitkäikäisen yhteisön. Sanastokeskus TSK:n julkaisemassa sosiaalisen median sanastossa (2010) kuitenkin suositellaan termejä: verkkoyhteisöpalvelu, yhteisöpalvelu, internetyhteisöpalvelu ja verkostoitumispalvelu. Näillä tarkoitetaan palvelua, ”joka tarjoaa mahdollisuuden ihmisten välisten suhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen tietoverkon kautta”.

Verkkoyhteisöpalvelut ovat nykyään eräänlaisia entisiä peruskäyttäjien www-kotisivuja, mutta sillä erotuksella että ne maksimoivat näkyvyyden käyttäjälle ja tämän sisällölle erilaisten sisältöluokittelujen ja erilaisten ystävälisterien avulla. Aikoinaan suositut kotisivut katosivat helposti Internetiin niiden suuren määrän vuoksi, eivätkä ne yhdistäneet samoista asioista kiinnostuneita käyttäjiä samalla tavalla kuin nykyiset palvelut. (Hintikka, 2007).

Verkkoyhteisöpalvelujen perustoimintatapana on, että käyttäjät luovat palveluun profiiliin, valitsevat tuttavansa ja voivat tämän jälkeen julkisesti tai

yksityisesti viestiä keskenään. Moniin palveluihin on mahdollista luoda avoimia tai suljettuja ryhmiä, joissa keskustelu ja materiaalin jakaminen on hallitumpaa. Kaikki palvelut eivät suuntaudu pelkästään yleiseen viestittelyyn tai materiaalin jakamiseen kuten Facebook, vaan esimerkiksi ammattilaisverkostoitumiseen. Omia palveluja löytyy tällä hetkellä esimerkiksi työelämäverkostoitumiseen (LinkedIn), Musiikkiharrastajille (Last.fm) ja monia muita. (Kalliala & Toikkanen, 2012).

Opetuksessa erilaisiin verkkoyhteisöpalveluihin luotavia ryhmiä voidaan käyttää Moodlen kaltaisten verkko-oppimisympäristöjen korvikkeena, työskentelytilana, materiaalin julkaisukanavana ja tiedotusalueena (Koskinen, 2013). Vaikka verkkoyhteisöpalvelut ovat olleet suosittuja opetuskäytössä, niiden käyttöön voi liittyä useita haasteita muun muassa palvelujen käyttöehtojen ja lakien osalta (Oksanen, 2012; Oksanen & Koskinen, 2012). Tämän lisäksi Cuevasin ja Kohlen (2012) tutkimuksen mukaan monet opiskelijat eivät välttämättä halua liittyä tiettyihin verkkoyhteisöpalveluihin ja vaikka opiskelijat olisivatkin jo rekisteröityneet jonkin verkkoyhteisöpalvelun käyttäjiksi, he eivät välttämättä halua sekoittaa vapaa-aikaansa ja opiskelua. Näihin ja muihin sosiaalisen median opetuskäytön haasteisiin tutustutaan tarkemmin seuraavassa sisältöluvussa.

4 SOSIAALISEN MEDIAN OPETUSKÄYTTÖ

Aikaisemmissa luvuissa on käynyt ilmi, että sosiaalinen media on tullut viime vuosina perinteisten verkko-oppimisympäristöjen rinnalle, sillä sosiaalisen median luonteeseen kuuluu yhteisöissä toimiminen sekä tiedon jakaminen ja rakentaminen (Pönkä, Impiö ja Vallivaara, 2012). Tästä syystä sosiaalista mediaa on hyödynnetty monien oppilaitosten opetuksessa jo useampia vuosia (Koskinen ym., 2011). Opetushallituksessa on myös huomattu sosiaalisen median tarjoamat mahdollisuudet oppia yhdessä työskennellen sekä kuinka se on alkanut muuttaa tapojamme työskennellä, kommunikoida, tuottaa ja jakaa tietoa. Tästä syystä opetushallitus laati vuonna 2012 ohjeet sosiaalisen median opetuskäyttöön esi- ja perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa sekä ammatillisessa peruskoulutuksessa. Sosiaalisen median opetuskäytön linjausten tavoitteena on edistää opiskelijoiden tasavertaisia mahdollisuuksia oppia hyödyntämään sosiaalista mediaa, sekä taata kaikille opettajille ja opiskelijoille turvallinen oppimisympäristö myös internetissä. Tämän lisäksi yleiset linjaukset pyritään konkretisoimaan opetuksen järjestäjäkohtaisiksi toimintamalleiksi. Tällä tarkoitetaan selkeitä oppijoiden ikäkauden huomioon ottavia malleja. Toisin sanoen sosiaalisen median palvelujen valinnassa täytyy ottaa huomioon erilaiset oppijat ja oppimistyyli, sekä palvelukokonaisuuden soveltuvuus opetuskäyttöön. Palvelukokonaisuuksien tulee linjausten perusteella mahdollistaa yhdessä työskentelyn ja keskustelun lisäksi ainakin tekstin, kuvan ja videon tuottaminen, jakaminen ja käsittely.

Opetushallituksen (2012) linjauksessa ehdotetaan sosiaalisen median opetuskäytön käytännön toimenpiteinä ja mahdollisuuksina esimerkiksi:

- Tarjotaan opiskelijoille mahdollisuutta käyttää erilaisia sosiaalisen median palveluja oppimistilanteissa. Esimerkiksi blogeja, mikroblogeja, wikejä, mediapalveluja, keskustelupalveluja sekä yhteisö- ja ryhmätyöskentelypalveluja.
- Luodaan eri oppiaineissa opiskelijoille mahdollisuus taltioida omaa työskentelyään ja oppimistaan eri menetelmin (teksti, kuva ja video).

- Käytetään sosiaalisen median palveluja oppilaiden ja opettajien vuorovaikutuksen lisäämiseen, osallistuvan työskentelyn sekä paikasta ja ajasta riippumattoman oppimisen tukemiseen.
- Hyödynnetään sosiaalisen median palveluja kansainvälisissä projekteissa.
- Käytetään sosiaalisen median palveluja joiden avulla vanhemmat voivat helposti seurata opiskelijoiden työskentelyä ja edistymistä. Esimerkiksi avoimet blogit, wikit ja mediapalvelut.

Toisin sanoen sosiaalisen median opetuskäytössä on yleensä kyse siitä, että opettaja suunnittelee ja rakentaa sosiaalisen median palveluista verkko-oppimisympäristön. Sosiaalisen median luonteen mukaisesti, verkko-oppimisympäristössä kaikki voivat olla sisällöntuottajia ja sisällönkäyttäjiä sekä samaan aikaan opettajia ja oppilaita. Sosiaalinen media mahdollistaa ympäristön joka on avoin, yhteisöllinen ja vuorovaikutteinen. Opettajan näkökulmasta sosiaalinen media ja sen avulla toteutettu opetus vaatii kuitenkin opettajalta omakohtaista sosiaalisen median palveluihin ja niiden mahdollisuuksiin tutustumista. (Cuevas & Kohle, 2012; Niinimäki & Tenno, 2010; Niinimäki & Tenno, 2009). Sosiaalisen median opetuskäyttöön liittyy monien mahdollisuuksien ja hyvien puolien lisäksi monia haasteita, riskejä ja heikkouksia joihin on kiinnitettävä huomiota ennen palvelujen käyttöönottoa.

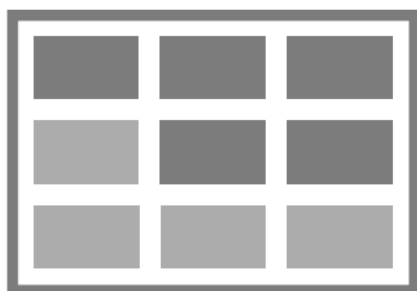
Sosiaalisen median opetuskäytön aloittaminen on oppimisprosessi, jossa edetään pedagogisesti ja toiminnallisesti yksinkertaisesta ja helposta kohti monimuotoista ja haastavampaa opetuskäyttöä, sillä sosiaalisen median välineet eivät tuota uudenlaista opetusta tai oppimista, ellei niiden käyttötapaan oteta huomiota. (Koskinen & työryhmä, 2014). Pöngän, Impiön ja Vallivaaran (2012) mukaan sosiaalisen median opetuskäyttöönotto etenee neljän vaiheen kautta. Vaiheissa 1-3, sosiaalisen median opetuskäyttö etenee yhdestä palvelusta moneen palvelun yhteiskäyttöön. Samaan aikaan vastuu siirtyy opettajalta opiskelijoille. Neljännessä vaiheessa yhteisöresurssien hyödyntäminen on suurimmassa roolissa.

1. Opettaja ottaa opetuskäyttöön yhden sosiaalisen median palvelun jonka käyttö on pedagogisesti tarkoituksen mukaista, eli palvelun tulee selkeästi mahdollistaa jotakin mikä tukee oppimista ja opettamista. Opettaja voi ottaa käyttöönsä esimerkiksi blogin, jota käyttää opintomateriaalin ja tehtävien jakamiseen sekä yhteisenä keskustelupaikkana. Ensimmäisessä vaiheessa vastuu opetuksen suunnittelusta ja sosiaalisen median käytöstä on opettajalla ja toiminta on opettajajohtoista. Pelkästään yhden sosiaalisen median palvelun käyttöönotto vaatii opettajalta suunnittelua sekä opiskelijoiden ohjaamista ja tukemista uuden palvelun käyttöönotossa.
2. Opettaja ottaa opetuskäyttöön toisen sosiaalisen median palvelun, joka on tarkoitettu yhteisöllisen oppimisen tukemiseen. Toisessa vaiheessa annetaan opiskelijoille sosiaalisen median palveluja henkilökohtaiseen

käyttöön. Esimerkiksi, jos ensimmäisessä vaiheessa käytettiin yhteistä blogia, toisessa vaiheessa opiskelija voi perustaa oman bloginsa. Toisessa vaiheessa on tarkoituksena, että opiskelijat oppisivat käyttämään sosiaalisen median palvelua yksilöllisen sekä yhteisöllisen oppimisen tukena. Toisessa vaiheessa vastuu oppimisesta alkaa siirtyä opiskelijoille, mutta toiminta on vielä opettajan ohjauksessa ja heidän välillään vallitsee tarkka työnjako.

3. Kolmannessa vaiheessa opiskelijat ja opettaja tuntee sosiaalisen median palveluja laajasti ja opettaja osaa hyödyntää niitä pedagogisesti. Tässä vaiheessa opettaja voi ottaa käyttöönsä uusia yhteisöllisiä työskentelytapoja ja jakaa vastuuta oppimisympäristön rakentamisesta opiskelijoille. Opiskelijat voivat esimerkiksi yhdessä valita, mitä verkkopalveluilta he käyttävät tehtävien suorittamiseen. Näin opiskelijat toimivat oppijan lisäksi eräänlaisina pedagogisina asiantuntijoina joutuessaan arvioimaan eri palvelujen soveltuvuutta tehtävien suorittamiseen. Kolmannessa vaiheessa korostuu erityisesti yhteisöllinen työskentely, avoimuus ja tiedonjakaminen. Opettajan ohjausta kuitenkin tarvitaan, vaikka pääasiallinen vastuu alkaakin siirtyä opiskelijoille. Opiskelijoiden valitsemat palvelut linkitetään opettajan avustuksella kurssin yhteiselle kotisivulle ja näin luodaan verkko-oppimisympäristö.
4. Viimeisessä vaiheessa opettaja tuntee sosiaalisen median yhteisöresursseja laajasti ja osaa hyödyntää niitä pedagogisesti osana oppimisympäristöä. Opiskelijat osaavat jo itsenäisesti toimia yksin ja ryhmissä internetissä ja verkkoyhteisöissä. Toiminnassa korostuu itseohjautuvuus, yksilön ja yhteisön tasapaino, joustavat tilannesidonnaiset toimintatavat ja sosiaalisen median ympäristöjen näkeminen osana yhteiskuntaa. (Pönkä, Impiö & Vallivaara, 2012; Koskinen & työryhmä, 2014)

Kolmannen vaiheen sosiaalinen media verkko-oppimisympäristö poikkeaa perinteisistä oppimisympäristöistä pääasiassa rakenteellisesti. Aiemmissa verkko-oppimisympäristöissä (esimerkiksi, Moodle ja Optima Discendum) ajatuksena oli koota samaan palveluun kaikki opetuksessa tarvittavat materiaalit ja työskentelytilat. Sosiaalisen median verkko-oppimisympäristössä ajatuksena on eräänlainen tähtimalli, jossa oppimisympäristö rakentuu useista verkkopalveluista, jotka liitetään yhteen keskustana olevaan seurantasivuun. Seurantasivuna voi toimia esimerkiksi perinteinen verkkosivu, kurssiblogi, wiki, yhteisöpalvelu tai perinteinen verkko-oppimisympäristö. Oheisessa kuviossa havainnollistetaan tarkemmin perinteisen verkko-oppimisympäristön ja tähtimallilla kuvatun sosiaalisen median oppimisympäristön rakenteellinen ero (kuviokuva 2.). (Pönkä, Impiö & Vallivaara, 2012).

Perinteinen verkko-oppimisympäristö:
kaikki toiminnot samassa järjestelmässä

Tähtimalli: toimintoja yhdistellään
useista verkkopalveluista

KUVIO 2 Perinteinen verkko-oppimisympäristö ja sosiaalisen median verkko-oppimisympäristö (Pönkä, Impiö & Vallivaara, 2012, s. 32)

Neljännessä vaiheessa voidaan sanoa kyseessä olevan henkilökohtainen oppimisympäristö (engl. Personal Learning Environment, PLE), jolla tarkoitetaan opiskelijan sosiaalisen median palveluista luomaa kokonaisuutta, joka tukee omaa oppimista. Opiskelija suunnittelee, toteuttaa ja ylläpitää omaa oppimisympäristöä opintojensa aikana. Opiskelijan henkilökohtainen oppimisympäristö voi yksinkertaisuudessaan koostua vain blogista, johon opiskelija reflektoi oppimisprosessiaan esimerkiksi oppimispäiväkirjan muodossa. (Anderson, 2007; Pönkä, Impiö & Vallivaara, 2012; Dabbagh & Kitsantas, 2012).

4.1 Sosiaalisen median opetuskäytön vahvuudet

Sosiaalisen median palvelujen avulla voi myös rakentaa pedagogisen kokonaisuuden, jos oppilaitoksella ei ole käytössään omaan tarkoitukseen suunniteltua verkko-oppimisympäristöä (Mäkitalo & Wallinheimo 2012). Tällä hetkellä sosiaalisen median palvelujen saatavuus, helppokäyttöisyys sekä niiden yhdistelemisen mahdollisuudet ovat hyvät ja niiden opetuskäytön aloituskynnys on usein matala. Perinteisistä laiteriippuvaisista verkko-oppimisympäristöistä poiketen, sosiaalisen median palvelut ovat yleensä ilmaisia, perustuvat monesti avoimeen lähdekoodiin ja samalla mahdollistavat helpomman verkostoitumisen kuin suljettujen organisaatioiden ympäristöt. Avoimissa sosiaalisen median palveluissa tieto on myös nopeammin ja laajemmin saatavissa, joka mahdollistaa joustavampaa työskentelyä yli organisaatioiden ulottuvissa verkoissa. (Boulos, Maramba & Wheeler 2006; Cuevas & Kohle, 2012; Jäkälä & Pekkala, 2011). Niinimäen ja Tennon (2010) tutkimuksessa sosiaalisen median avoimuuden nähtiin tukevan opiskelijoiden oppimista, sillä se muun muassa: tukee kaikkien oppimista, muiden tuotokset motivoivat sekä toimivat oppimateriaa-

lina, madaltaa kynnystä osallistua, tukee yhdessä ajattelua ja lisää vuorovaikutusta.

Sosiaalisen median palvelut mahdollistavat tiedon, tuotosten ja tehtävien helpomman jakamisen opiskelijoiden kesken sekä mahdollistavat yhdessä työskentelemisen paremmin kuin suljetut verkko-oppimisympäristöt. Tämän lisäksi yksilön ja ryhmän vuorovaikutuksen ja yhteisen työskentelyn suunnittelemisen ja ohjaaminen saattaa helpottaa sosiaalisen median välineillä. Keskeisin sosiaalisen median mahdollisuus on reflektoinnin lisääminen opetukseen ja oppimiseen. Palvelujen avulla on mahdollista seurata kehittymistä ja arvioida oppimisen etenemistä ja lopputuloksia. Opiskelijat voivat seurata omaa sekä muiden kehittymistä ja useissa palveluissa korostuukin vertaispalautteen saaminen, tietämyksen jakaminen ja mahdollisuus harjoitella tieteellistä argumentaatiota ja keskustelua muiden opiskelijoiden kanssa. (Cuevas & Kohle, 2012; Rongas, 2011; Jäkälä & Pekkala, 2011).

4.2 Sosiaalisen median opetuskäytön haasteet

Sosiaalisen median opetuskäytön suurimmat haasteet ovat Oksasen ja Koskisen (2012) tutkimuksen mukaan laitteistojen ja verkkoyhteyksien toimimattomuus sekä erilaiset puutteet opettajien ja opiskelijoiden laitteistoissa. Tämän lisäksi tutkimuksessa sosiaalisen median opetuskäyttöä eniten rajoittavaksi tekijäksi nousi se, että opettajat eivät välttämättä koe sosiaalisen median tuovan lisäarvoa opetukseen ja ettei opettajilla ole aikaa selvittää sosiaalisen median luomia mahdollisuuksia. Huomionarvoista oli myös se, että opiskelijat käyttävät sosiaalista mediaa mielellään viihtymistarkoituksessa, mutta sen käyttäminen oppimistarkoituksessa on vierasta ja sitä ei välttämättä haluta. Cuevas & Kohle (2012) saivat tutkimuksessaan samankaltaisia tuloksia, vaikka opiskelijat suhtautuvat yleensä positiivisesti uusien oppimistekniikoiden ja -teknologioiden käyttöönottoon. Kuitenkaan kaikki opiskelijat eivät välttämättä halua liittyä tiettyihin sosiaalisen median palveluihin ja vaikka opiskelijat olisivatkin jo rekisteröityneet jonkin sosiaalisen median palvelun käyttäjiksi, he eivät välttämättä halua sekoittaa vapaa-aikaansa ja opiskelua.

Aarnio (2011) näkee suurimpana haasteina sosiaalisen median palvelujen erilaiset käyttöehdot ja mahdolliset puutteet tietosuojan osalta. Joiden sosiaalisen median palvelujen käyttöehdot eivät välttämättä täytä Suomen lain kriteereitä henkilötietojen käsittelyn osalta. Huomion arvoista on myös se, ettei opiskelijoiden ole pakko rekisteröityä sosiaalisen median palveluun jota ylläpitää tai jonka on hankkinut jokin muu taho kuin koulutuksen järjestäjä. Opiskelijan kieltäytyessä käyttämästä jotakin palvelua, opettajan on järjestettävä opiskelijalle vaihtoehtoinen tapa suorittaa kyseiset opinnot.

Tämän lisäksi opiskelijoiden tulee olla 18-vuotiaita jotta voivat itsenäisesti päättää sosiaalisen median palveluun rekisteröitymisestä. Palveluun rekisteröityminen on sopimus, jonka tekemiseen alaikäiset opiskelijat tarvitsevat huolta-

jan suostumuksen. Palvelujen käyttöönottoa harkitessa on selvitettävä myös palvelun käyttämiseen vaadittava ikäraja vaikka huoltajien suostumus rekisteröitymiseen saataisiin. Ikärajoja on yleensä kolme:

- 13 vuotta, joka juontuu Yhdysvaltojen Children's Online Privacy Protection Act -laista.
- 18 vuotta, joka on monien maiden täysi-ikäisyyden raja.
- 21 vuotta, joka on monissa maissa ikäraja tiettyjen aikuisille suunnatun materiaalin näyttämiseen.

Suomessa myös valitsee periaate, ettei oppilaisiin kohdisteta mainoksia ja tästä periaatteesta kiinni pitäminen tarkoittaa sitä, ettei koulutöissä käytetä palveluja joissa on mainoksia tai joiden käyttöehdot sisältävät mainonnan hyväksymisen. (Aarnio, 2011).

Niinimäen ja Tennon (2010) tutkimuksessa pohdittiin myös sosiaalisen median avoimuuden luomia haasteita. Yhtenä avoimuuden haasteena on se, että sosiaalisen median palvelussa tehtyjä oppimistehtäviä on hankala arvostella. Opettajan on voitava todentaa kuka on tehnyt oppimistehtävät joita hän arvioi. Tämä on haasteellista tilanteissa joissa opiskelija on voinut itse rekisteröityä sosiaalisen median palveluun. Jotta sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää pedagogisesti järkevästi, opiskelijoiden ohjaus- ja arviointikäytänteitä täytyy suunnitella järkevästi.

Koulutuksen järjestäjien näkökulmasta sosiaalisen median haasteita ovat myös se, että palvelut hajauttavat osallistumisen useaan palveluun, jotka eivät välttämättä ole yhteydessä keskenään. Monen palvelun käyttöönotto, hallinta ja käytäntöjen muodostaminen on työlästä. Palveluja on monesti hankala hallinoida ja ylläpitää sekä ne vaativat opettajalta syvällistä tutustumista palveluihin. Tämän lisäksi sosiaalisen median palvelut myös ymmärretään monesti pelkiksi yhteisöpalveluiksi, eikä jaettujen kohteiden yhdessä työstämisen välineiksi. (Jäkälä & Pekkala, 2012).

Niinimäen ja Tennon (2009) tutkimuksessa ilmeni samankaltaisia tuloksia. Sosiaalisen median palveluihin tehtyjä suorituksia on vaikea hallinnoida ja oppimisprosessi saattaa muodostua liian sekavaksi jos kurssille otetaan liikaa erilaisia palveluja käyttöön. Lisäksi yhteisöllisen työskentelyn hyödyt eivät ole kaikille opiskelijoille selkeitä. Haaste on saada opiskelijat todella työskentelemään yhteisen tuloksen puolesta, joka vaatii opettajalta valvontaa ja riittävää ohjeistusta tehtävänannon ja ajankäytön suunnitelmien muodossa.

Monet sosiaalisen median palvelujen ominaisuuksista ja eduista saavutetaan myös asentamalla ne itse tai ostamalla oppilaitoksen käyttöön palveluna kyseiset toiminnollisuudet sisältävä ohjelmisto. Näin välttyään ikäviltä yllätyksiltä, sillä sosiaalisen median palvelut voivat muuttaa toimintaansa nopeasti. Palvelut voivat muuttaa käyttöehtojaan, muuttaa palvelunsa maksulliseksi tai sulkea palvelun hetkessä. (Aarnio, 2010; Rongas, 2011). Suljetussa oppilaitoksen ympäristössä on myös omat ongelmansa: kun opiskelija valmistuu, hän yleensä menettää koulutuksen järjestäjän palvelujen käyttöoikeudet ja sisällöt. Molem-

missa tapauksessa pitkäjänteinen tiedonluominen ja oppimisprosessi voi yllättäen katketa. (Jäkälä & Pekkala, 2012).

Sosiaalisen median haasteisiin lukeutuu myös sosiaalisen median palvelujen käyttö muualla kuin oppilaitoksissa. Oppilaitoksissa tieto- ja viestintätekniikan käyttö on yleensä rajattu tarkasti vastaamaan oppituntien sisällölliseen tekemiseen ja oppilaiden toimintaa valvotaan yleensä tarkkaan. Kodeissa käyttö saattaa olla vapaampaa riippuen vanhempien mediakasvatuksellisista asenteista. Tämän lisäksi pitäisi ottaa huomioon myös muutkin ympäristöt, joissa opiskelijoilla on mahdollisuus käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa. Mustikkamaa (2013) pohtii tutkimuksessaan kirjastoja eräänlaisena kolmantena tilana kodin sekä koulun lisäksi ja jopa kirjaston roolia mediakasvattajana. (Mustikkamaa, 2013).

Livingstone, Haddon, Görzig ja Ólafsson (2010) muistuttavat mediakasvatuksen tärkeydestä ja vanhempien roolista valvoa sekä opettaa lapsia toimimaan internetissä. Vaikka lapset ja nuoret viettävät paljon aikaa internetissä, heidän käyttötaitonsa voivat olla silti puutteellisia esimerkiksi kohdatessa huijaussivustoja, tietoturvaongelmia, yksityisyydensuojaa käsitteleviä aiheita tai internetissä liikkuvia ikäviä asioita tai henkilöitä. Heidän EU:n laajuisensa 25 142 lasta sekä heidän vanhempansa kattaneen tutkimuksensa mukaan, lapset sekä nuoret suhtautuvat pääsääntöisesti positiivisesti vanhempien asettaessa sääntöjä tai rajoittaessa internetin käyttöä. Tutkimuksen mukaan 70 % vanhemmista oli keskustellut lasten kanssa internetin käytöstä ja 58 % oli paikalla lapsen ollessa internetissä. Toisaalta tutkimuksen mukaan noin puolet vanhemmista joiden lapsille oli lähetetty seksuaalisia viestejä tai kohdanneet näitä internetissä, eivät tienneet näistä tapauksista mitään. Tämän lisäksi 73 % vanhemmista oli varmoja etteivät lapset tule kohtaamaan internetissä seuraavan puolen vuoden aikana häiritsevää sisältöä, toisin sanoen internetin riskeistä puhutaan mutta niitä ei kuitenkaan pidetä todennäköisinä.

5 YHTEENVETO

Tässä kirjallisuuskatsauksessa selvitettiin miten sosiaalinen media poikkeaa perinteisistä verkko-oppimisympäristöistä ja kuinka sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää opetuksessa. Lisäksi selvitettiin millaisia haasteita sosiaalinen media tuo opetukseen ja mitä mahdollista lisäarvoa nämä tuovat oppimiseen verrattuna perinteisiin verkko-oppimisympäristöihin.

Aluksi tutkielmassa määriteltiin käsite oppimisympäristö ja sen ulottuvuudet sekä esiteltiin verkko-opetuksen ja -oppimisen kehitystä. Lisäksi esiteltiin yleisimpiä sosiaalisen median palvelun tyyppejä ja kuinka niitä voidaan soveltaa kirjallisuuden pohjalta pedagogisesti. Tämän jälkeen käsiteltiin sosiaalisen median opetuskäyttöä ja kuinka sosiaalinen media verkko-oppimisympäristönä poikkeaa perinteisistä verkko-oppimisympäristöistä. Lopuksi kartoitettiin vielä sosiaalisen median opetuskäytön vahvuuksia ja haasteita.

Tutkimuksessa selvisi sosiaalisen median käytön yleistymisen tuoneen verkkoteknologian tiiviimin osaksi arkielämää ja yleistyessään lisännyt teknologian käyttöä sekä käyttäjiä. Valtaosa opiskelijoista sekä opettajista käyttää nykyään sujuvasti erilaisia sosiaalisen median palveluja vapaa-ajallaan ja se on alkanut muuttaa tapojamme työskennellä, kommunikoida, tuottaa ja jakaa tietoa. Sosiaalinen media on tullut viime vuosien aikana perinteisten verkko-oppimisympäristöjen rinnalle, sillä sosiaalisen median luonteeseen kuuluu yhteisöissä toimiminen sekä tiedon jakaminen ja rakentaminen. Perinteiset verkko-oppimisympäristöt perustuivat yhteisöllisen oppimisen oppimiskäsitykseen, jonka ajatuksena on edellyttää opiskelijoilta osallistumista yhteiseen toimintaan, tiedon jakamista ja rakentamista, sekä ajatusten vaihtoa yhdessä keskustelemalla.

Tästä syystä sosiaalisen median mahdollisuudet opetuskäytössä ovat alkaneet kiinnostaa myös opetuksen tarjoajia ja tutkijoita. Tällä hetkellä sosiaalisen median palvelujen saatavuus, helppokäyttöisyys sekä niiden yhdistelemisen mahdollisuudet ovat hyvät ja niiden opetuskäytön aloituskynnys on usein matala. Perinteisistä laiteriippuvaisista verkko-oppimisympäristöistä poiketen, sosiaalisen median palvelut ovat yleensä ilmaisia, perustuvat monesti avoimeen

lähdekoodiin ja samalla mahdollistavat helpomman verkostoitumisen kuin suljettujen organisaatioiden ympäristöt. Avoimissa sosiaalisen median palveluissa tieto on myös nopeammin ja laajemmin saatavissa, joka mahdollistaa joustavampaa työskentelyä yli organisaatioiden ulottuvissa verkoissa.

Sosiaalisen median opetuskäytössä on yleensä kyse siitä, että opettaja suunnittelee ja rakentaa sosiaalisen median palveluista verkko-oppimisympäristön. Verkko-oppimisympäristö voi koostua vain yksittäisestä sosiaalisen median palvelusta tai useammasta toisiinsa liittyvästä palvelusta. Perinteisten verkko-oppimisympäristöjen ajatuksena on ollut koota samaan palveluun kaikki opetuksessa tarvittavat materiaalit ja työskentelytilat. Sosiaalisen median verkko-oppimisympäristössä ajatuksena on eräänlainen tähtimalli, jossa oppimisympäristö rakentuu useista verkkopalveluista, jotka liitetään yhteen keskustana olevaan seurantasivuun. Seurantasivuna voi toimia esimerkiksi perinteinen verkkosivu, kurssiblogi, wiki, yhteisöpalvelu tai perinteinen verkko-oppimisympäristö. Sosiaalisen median luonteen mukaisesti, verkko-oppimisympäristössä kaikki voivat olla sisällöntuottajia ja sisällönkäyttäjiä sekä samaan aikaan opettajia ja oppilaita. Sosiaalinen media mahdollistaa ympäristön joka on avoin, yhteisöllinen ja vuorovaikutteinen. Opettajan näkökulmasta sosiaalinen media ja sen avulla toteutettu opetus vaatii kuitenkin opettajalta omakohtaista sosiaalisen median palveluihin ja niiden mahdollisuuksiin tutustumista.

Sosiaalisen median palvelut mahdollistavat tiedon, tuotosten ja tehtävien helpomman jakamisen opiskelijoiden kesken sekä mahdollistavat yhdessä työskentelemisen paremmin kuin suljetut verkko-oppimisympäristöt. Tämän lisäksi yksilön ja ryhmän vuorovaikutuksen ja yhteisen työskentelyn suunnitteleminen ja ohjaaminen saattaa helpottua sosiaalisen median välineillä. Keskeisin sosiaalisen median mahdollisuus on reflektoinnin lisääminen opetukseen ja oppimiseen. Palvelujen avulla on mahdollista seurata kehittymistä ja arvioida oppimisen etenemistä ja lopputuloksia. Opiskelijat voivat seurata omaa sekä muiden kehittymistä ja useissa palveluissa korostuu vertaispalautteen saaminen, tietämyksen jakaminen ja mahdollisuus harjoitella tieteellistä argumentaatiota ja keskustelua muiden opiskelijoiden kanssa.

Sosiaalisen median opetuskäytön suurimmat haasteisiin lukeutuu laitteistojen ja verkkoyhteyksien toimimattomuus sekä erilaiset puutteet opettajien ja opiskelijoiden laitteistoissa tai taidoissa. Myös joidenkin sosiaalisen median palvelujen käyttöehdot eivät välttämättä täytä Suomen lain kriteereitä henkilötietojen käsittelyn osalta. Tämän lisäksi opiskelijoiden tulee olla 18-vuotiaita jotta voivat itsenäisesti päättää sosiaalisen median palveluun rekisteröitymisestä. Palveluun rekisteröityminen on sopimus, jonka tekemiseen alaikäiset opiskelijat tarvitsevat huoltajan suostumuksen. Palvelujen käyttöönottoa harkitessa on selvitettävä myös palvelun käyttämiseen vaadittava ikäraja vaikka huoltajien suostumus rekisteröitymiseen saataisiin. Huomion arvoista on myös se, ettei opiskelijoiden ole pakko rekisteröityä sosiaalisen median palveluun jota ylläpitää tai jonka on hankkinut jokin muu taho kuin koulutuksen järjestäjä. Opettajan on myös voitava todentaa kuka on tehnyt oppimistehtävät joita hän arvioi.

Tämä on haasteellista tilanteissa joissa opiskelija on voinut itse rekisteröityä sosiaalisen median palveluun.

Koulutuksen järjestäjien näkökulmasta sosiaalisen median haasteita ovat myös se, että palvelut hajauttavat osallistumisen useaan palveluun jotka eivät välttämättä ole yhteydessä keskenään. Monen palvelun käyttöönotto, hallinta ja käytäntöjen muodostaminen saattaa olla työlästä. Monet sosiaalisen median palvelujen ominaisuuksista ja eduista saavutetaan myös asentamalla itse tai ostamalla oppilaitoksen käyttöön palveluna kyseiset toiminnollisuudet sisältävä ohjelmisto. Näin välttyään ikäviltä yllätyksiltä, sillä sosiaalisen median palvelut voivat muuttaa toimintaansa nopeasti. Palvelut voivat muuttaa käyttöehtojaan, muuttaa palvelunsa maksulliseksi tai sulkea palvelun hetkessä.

Tämän lisäksi sosiaalisen median palvelut myös ymmärretään monesti pelkiksi yhteisöpalveluiksi, eikä jaettujen kohteiden yhdessä työstämisen välineiksi. Yhteisöllisen työskentelyn hyödyt eivät ole kaikille opiskelijoille selkeitä. Haaste on saada opiskelijat oikeasti työskentelemään yhteisen tuloksen puolesta, joka vaatii opettajalta valvontaa ja riittävää ohjeistusta tehtävänannon ja ajankäytön suunnitelmien muodossa. Lisäksi opettajat eivät välttämättä koe sosiaalisen median tuovan lisäarvoa opetukseen ja ettei opettajilla ole aikaa selvittää sosiaalisen median luomia mahdollisuuksia. Huomion arvoissa oli myös se, että opiskelijat käyttävät sosiaalista mediaa mielellään viihtymistarkoituksessa, mutta sen käyttäminen oppimistarkoituksessa on vierasta ja sitä ei välttämättä haluta. Sosiaalisen median opetuskäytössä oleellisinta on, että palvelun käyttö on pedagogisesti tarkoituksen mukaista, eli palvelun tulee selkeästi mahdollistaa jotakin mikä tukee oppimista ja opettamista.

Tulevaisuuden kannalta tämän kirjallisuuskatsauksen tutkimustuloksista on hyötyä erityisesti opettajille, jotka harkitsevat sosiaalisen median opetuskäyttöä. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla suurella otannalla varustetun sosiaalisen median opetuskäytön kyselytutkimuksen analysointi. Tutkimuksessa olisi hyvä selvittää niin opettajien kuin opiskelijoiden kokemuksia.

LÄHTEET

- Aarnio, E. (2010) *Sosiaalisen median käyttöehdot opetuksessa*. Opetushallitus. Haettu 25.4.2014. osoitteesta http://www.edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/sosiaalis_n_median_kayttoehdot_opetuksessa/
- Aarnio, A. & Multisilta, J. (2012) *Facebook ja YouTube - Ne on meidän juttu! Kansallinen tutkimus lasten ja nuorten sosiaalisen median ja verkkopalveluiden käytöstä*. Haettu 1.7.2014. osoitteesta <http://www.cicero.fi/files/Cicero/LastenjanuortensomeCICERO2012.pdf>
- Anderson, P. (2007) *What is Web 2.0? Ideas, technologies and implications for education*. JISC Report. Haettu 1.4.1014 osoitteesta <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/techwatch/tsw0701b.pdf>
- Bauters, M. & Muukkonen, H. (2011) Tiedonluominen ja sosiaalinen media korkeakoulutuksessa – Suorittamisesta yhdessä luomiseen ja arviointiin Teoksesta: Aaltonen-Ogbeide, T., Saastamoinen, P., Rainio, H. & Vartiainen, T. (toim.) *Silmät auki sosiaaliseen mediaan*. Tulevaisuusvaliokunta, Eduskunta, s. 94-111 Haettu 1.4.1014 osoitteesta <http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx?documentId=fu14511100536687&cmd=download>
- Berners-Lee, T. (2006) *developerWorks Interviews: Tim Berners-Lee* Haastattelu Haettu 1.4.1014 osoitteesta <http://www.ibm.com/developerworks/podcast/dwi/cm-int082206txt.html>
- Boulos, M., Maramba, I. & Wheeler, S. 2006. Wikis, Blogs and Podcasts: A next generation of web-based tools for virtual collaborative clinical practice and education. *BMC Medical Education*, 6, 41. Haettu 28.4.2014 osoitteesta: <http://www.biomedcentral.com/1472-6920/6/41/>
- Cuevas, A & Kohle F. (2012) Social media: Changing the way we teach and changing the way we learn. *INTED2012 Proceedings 6th International Technology, Education and Development Conference*. s. 221-226.
- Dabbagh, N. & Kitsantas, A. (2012) Personal Learning Environments, social media, and self-regulated learning: A natural formula for connecting formal and informal learning. *The Internet and Higher Education, Volume 15, Issue 1*, s. 3-8.
- Dillenbourg, P. (1999). What do you mean by collaborative learning? Teoksessa P. Dillenbourg (toim.) *Collaborative learning: cognitive and computational approaches*. Oxford: Elsevier. s. 1-19.
- Dillenbourg, P. (2000) Virtual Learning Environments. *EUN Conference 2000: Learning in the New Millennium: Building New Education Strategies for Schools* Haettu 1.4.1014 osoitteesta <http://tecfa.unige.ch/tecfa/publicat/dil-papers-2/Dil.7.5.18.pdf>

- Ebersbach, A., Glaser, M. & Heigl, R. (2005) *Wiki: Web Collaboration*, Springer
- Erkkola, J. (2008). *Sosiaalisen median käsiteanalyysi*. Pro gradu. Taideteollinen korkeakoulu, Medialaboratorio.
- Heino, T., Honkasalo, R., Kiesi, E., Koivisto, J., Koskinen, K., Nyyssölä, K., Packalen, P. & Vähähyppä, K. (2011) *Tieto- ja viestintäteknikka opetuskäytössä – Välineet, vaikuttavuus ja hyödyt*. Tilannekatsaus toukokuu 2011. Muistiot 2011:2. Opetushallitus. Haettu 1.4.2014 osoitteesta http://www.oph.fi/download/132877_Tieto_ja_viestintateknikka_opetuskaaytossa.pdf
- Hintikka, A. (2007) *Web 2.0 – Johdatus internetin uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin*. Helsinki: Tiede Haettu 1.4.2014 osoitteesta http://www.tieke.fi/download/attachments/20218187/julkaisu_28.pdf?version=1&modificationDate=1346757085000
- Immonen, J. (2003) Kirjeopetuksesta verkko-opiskeluun – Etäopetuksen neljä sukupolvea Teoksesta: Matikainen, J., & Manninen, J. (toim.) *Aikuiskoulutus verkossa: verkkopohjaisten oppimisympäristöjen teoriaa ja käytäntöä*. (3. painos) Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia
- Jermann, P., Soller, A. & Lesgold, A. (2004) Computer software support for CSCL Teoksesta: (toim.) Strijbos, J-W., Kirschner, P. A. & Martens, R. *What we know about CSCL and implementing it in higher education*, Boston, Mass: Kluwer Academic Publishers
- Jäkälä, M. & Pekkala, S. (2011) Mitä on sosiaalisen median sosiaalisuus? Teoksesta: Aaltonen-Ogbeide, T., Saastamoinen, P., Rainio, H. & Vartiainen, T. (toim.) *Silmät auki sosiaaliseen mediaan*. Tulevaisuusvaliokunta, Eduskunta, s. 94-111 Haettu 1.4.2014 osoitteesta <http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx?documentId=fu14511100536687&cmd=download>
- Kalliala, E. & Toikkainen, T. (2012) *Sosiaalinen media opetuksessa*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Kangas, P., Toivonen, S. & Bäck, A. (2007) *Googlen mainokset ja muita sosiaalisen median liiketoimintamalleja*. Espoo: VTT Haettu 1.4.2014 osoitteesta <http://www.vtt.fi/inf/pdf/tiedotteet/2007/T2369.pdf>
- Kauppi, A. (1993) Mistä nousee oppimisen mieli? Kontekstuaalisen oppimiskäsityksen perusteita. Teoksesta: *Aikuisen oppimisen uudet muodot*. Helsinki: Aikuiskasvatuksen tutkimusseura
- Koskinen, M. (2013) *Sosiaalinen media oppimisympäristöissä: pedagogisia ja toiminnallisia malleja oppilaiden aktivointiin ja aktiiviseen oppimiseen*. Jyväskylän koulutusyhtymä. Haettu 1.4.2014 osoitteesta <https://docs.google.com/file/d/0B0rp9cxkNTsabDVnMm5ET2VnZ1U/>
- Koskinen, M. & työryhmä (2014) *Sosiaalinen media yleissivistävässä koulutuksessa . SOMY-koordinointihankkeen loppujulkaisu 2014*. Jyväskylän koulutusyhtymä. Haettu 25.4.2014 osoitteesta <https://docs.google.com/file/d/0B0rp9cxkNTsacHR4Tl9YYml6dWM/>

- Keen, A. (2007) *The cult of the amateur: How today's internet is killing our culture*. New York: Doubleday
- Laitinen, K. & Rissanen, M. (2007) *Virtuaalisia yhteisöjä, ajatuksia ja avoimuutta – sosiaalinen media opetuksen ja oppimisen tukena*. Kuopio: Kopijyvä.
- Lee, M. & McLoughlin, C. (2010) *Web 2.0-Based E-Learning: Applying Social Informatics for Tertiary Teaching*. Hershey, PA, USA: IGI Global
- Lehtinen, E., Hakkarainen, K., Lipponen, L., Rahikainen, M., Muukkonen, H., Lakkala, M. & Laine, P. 2000. *Katsaus tietokoneavusteisen yhteisöllisen oppimisen mahdollisuuksiin*. Helsinki: Helsingin kaupungin opetusvirasto. Haettu 1.4.2014 osoitteesta <http://www.helsinki.fi/science/networkedlearning/texts/lehtinenetal2000.pdf>
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. & Ólafsson, K. (2011) *Risks and safety on the internet: the perspective of European children: full findings and policy implications from the EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries*. Lontoo : LSE Research Online. Haettu 1.9.2014 osoitteesta : <http://eprints.lse.ac.uk/33731/>
- Matikainen, J. (2008) *Verkko kasvattajana : Mitä aikuisen tulisi tietää ja ajatella verkosta?* Helsinki : Palmenia Helsinki University Press
- Manninen, J. (2003) Kurssikoulutuksesta oppimisympäristöihin – Aikuiskoulutuskäytäntöjen kehityslinjoja Teoksesta : Matikainen, J., & Manninen, J. (toim.) *Aikuiskoulutus verkossa: verkkopohjaisten oppimisympäristöjen teoriaa ja käytäntöä*. (3. painos) Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia
- Manninen, J. & Pesonen, S. (1997) *Uudet oppimisympäristöt*. Aikuiskasvatus 4/97, s. 267-274
- Mannisenmäki, E. (2003) Oppija verkossa – Yksin ja yhdessä Teoksesta : Matikainen, J., & Manninen, J. (toim.) *Aikuiskoulutus verkossa: verkkopohjaisten oppimisympäristöjen teoriaa ja käytäntöä*. (3. painos) Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia
- Mikkonen, I., Vähähyppä, K. & Kankaanranta, M. (2012) Mistä oppimisympäristöt on tehty? Teoksesta: Kankaanranta, M., Mikkonen, I. & Vähähyppä, K. (toim.) *Tutkittua tietoa oppimisympäristöistä - Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö opetuksessa*. Opetushallitus, s. 5-8 Haettu 1.4.2014 osoitteesta http://www.oph.fi/download/147821_Tutkittua_tietoa_oppimisymparistoista.pdf
- Meisalo, V., Sutinen, E. & Tarhio, J. (2000) *Modernit oppimisympäristöt. Tietotekniikan käyttö opetuksen ja oppimisen tukena*. Helsinki: Tietosanoma.
- Mononen-Aaltonen, M. (1998) A Learning Environment – A Euphemism for Instruction or a Potential for Dialogue? Teoksesta: Tella, S. (toim.) *Aspects of Media Education: Strategic Imperatives in the Information Age*. Media Education Centre. Department of Teacher Education. University of Helsinki. Media Education Publications 8, s. 163–217.

- Mustikkamaa, M. (2013) Yleinen kirjasto lasten ja nuorten kolmantena tilana. Teoksesta Kupiainen, R., Kotilainen, S., Nikunen, K. & Suoninen, A. (toim.): *Lapset netissä- Puheenpuoroja lasten ja nuorten netin käytöstä ja riskeistä*. Helsinki: Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2013, Mediakasvatusseura ry. s. 37-43 Haettu 1.9.2014 Osoitteesta : <http://www.mediakasvatus.fi/files/ISBN978-952-67693-3-2.pdf>
- Myllyniemi, S. (2009) *Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 97. Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- Mäkitalo, E. & Wallinheimo, K. (2012) *Virtuaaliset ympäristöt : innostava oppiminen, tehokas koulutus*. Helsinki : Talentum
- Nevgi, A. & Tirri, K. (2003) *Hyöää verkko-opetusta etsimässä: oppimista edistävät ja estävät tekijät verkko-oppimisympäristöissä: opiskelijoiden kokemukset ja opettajien arviot*. Helsinki: Kasvatusalan tutkimuksia - Research in Educational Sciences 15. Suomen Kasvatustieteellinen Seura.
- Niinimäki, J. & Tenno, T. (2010) Sosiaalisen median edut ja haasteet ammatillisessa opetuksessa. Teoksessa Ihanainen, P., Kalli, P. & Kiviniemi, K. (toim.) *Sosiaalisen median ja verkostoituminen*. Helsinki : OKKA, s. 111-127
- Niinimäki, J. & Tenno, T. (2009) Sosiaalinen media ammatillisessa opetuksessa – ammatillisten opettajakorkeakoulujen opettajaopiskelijoiden opetuskäytänteitä. *Aikuiskasvatus 3/2009: Yliopistopedagogiikka*. Näkökulmia käytäntöön, 229–235.
- Oksanen K. (2012) *Valtakunnallinen sosiaalisen median opetuskäytön kartoituksen tuloksia*. Jyväskylän yliopisto koulutuksen tutkimuslaitos. Haettu 24.9.2014 osoitteesta <http://www.eoppimiskeskus.fi/tietopalvelut/alanjulkaisuja?pid=69&sid=405:Valtakunnallisen-sosiaalisen-median-opetuskayton-kartoituksen-tuloksia>
- Oksanen K. & Koskinen M. (2012) Sosiaalisen median opetuskäyttö. Teoksesta: Kankaanranta, M., Mikkonen, I. & Vähähyppä, K. (toim.) *Tutkittua tietoa oppimisympäristöistä - Tieto- ja viestintäteknikan käyttö opetuksessa*. Opetushallitus, s. 57-71 Haettu 1.4.2014 osoitteesta http://www.oph.fi/download/147821_Tutkittua_tietoa_oppimisymparistoista.pdf
- Opetushallitus (2012) *Sosiaalisen median opetuskäytön suositukset*. Haettu 20.4.2012 osoitteesta http://www.edu.fi/download/140189_140104_sosiaalisen_median_opetuskayton_suosituksset.pdf
- Opetushallitus (2013) *Valtionavustukset : Oppimisympäristöjen kehittäminen*. Haettu 1.4.2014 osoitteesta http://www.oph.fi/rahoitus/valtionavustukset/yleissivistava_koulutus/oppimisymparistot
- O'Reilly, T. (2005) *What Is Web 2.0?* Haettu 1.4.2014 osoitteesta <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html>

- Pönkä, H., Impiö, N. & Vallivaara, V. 2012. Ohjeita sosiaalisen median käyttöönottoon ja pedagogisen käytön arviointiin. Teoksessa H. Pönkä, N. Impiö & V. Vallivaara (toim.) *Sosiaalisen median opetuskäyttö. Oppimisen teoriaa ja kokemuksia DevelOPE-hankkeesta*. Oulun yliopiston yliopiston oppimateriaalia. Didascalica Universitatis Ouluensis. Kasvatustiede E 4. Oulun yliopisto
- Rongas, A. (2011) *Mikä ihmeen sosiaalinen media? Sosiaalinen media oppimisen tukena*. Opetushallitus. Haettu 25.4.2014. osoitteesta http://www.edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/mika_ihmeen_sosiaalinen_media/
- Sikkelä, R. (2004) Opiskelun ja oppimisen mielekkyys verkkokurssilla. Teoksessa: Kähkönen, E. (toim.) *Verkko-oppimisen vakiintuessa - Näkökulmia ja arvioita mielekkyydestä, rahasta ja strategioista*. Joensuun yliopisto / Itä-Suomen virtuaaliyliopisto.
- SOMY-koordinointihanke (2014) *Somy-Hanke*. Haettu 16.4.2014 osoitteesta <http://blogi.somy.fi/somy-koordinointihanke/>
- Suomen virallinen tilasto (SVT) (2013) *Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö. Internetiä käytetään yhä enemmän*. Helsinki: Tilastokeskus Haettu 1.4.1014 osoitteesta http://tilastokeskus.fi/til/sutivi/2013/sutivi_2013_2013-11-07_kat_001_fi.html
- Sanastokeskus TSK (2010) *Sosiaalisen median sanasto (TSK 40)*, Sanastokeskus TSK ry, Haettu 1.4.1014 osoitteesta http://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/Sosiaalisen_median_sanasto.pdf
- Youtube (2014) *Youtube statistics*, Youtube. Haettu 15.4.2014 osoitteesta <http://www.youtube.com/yt/press/statistics.html>